

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

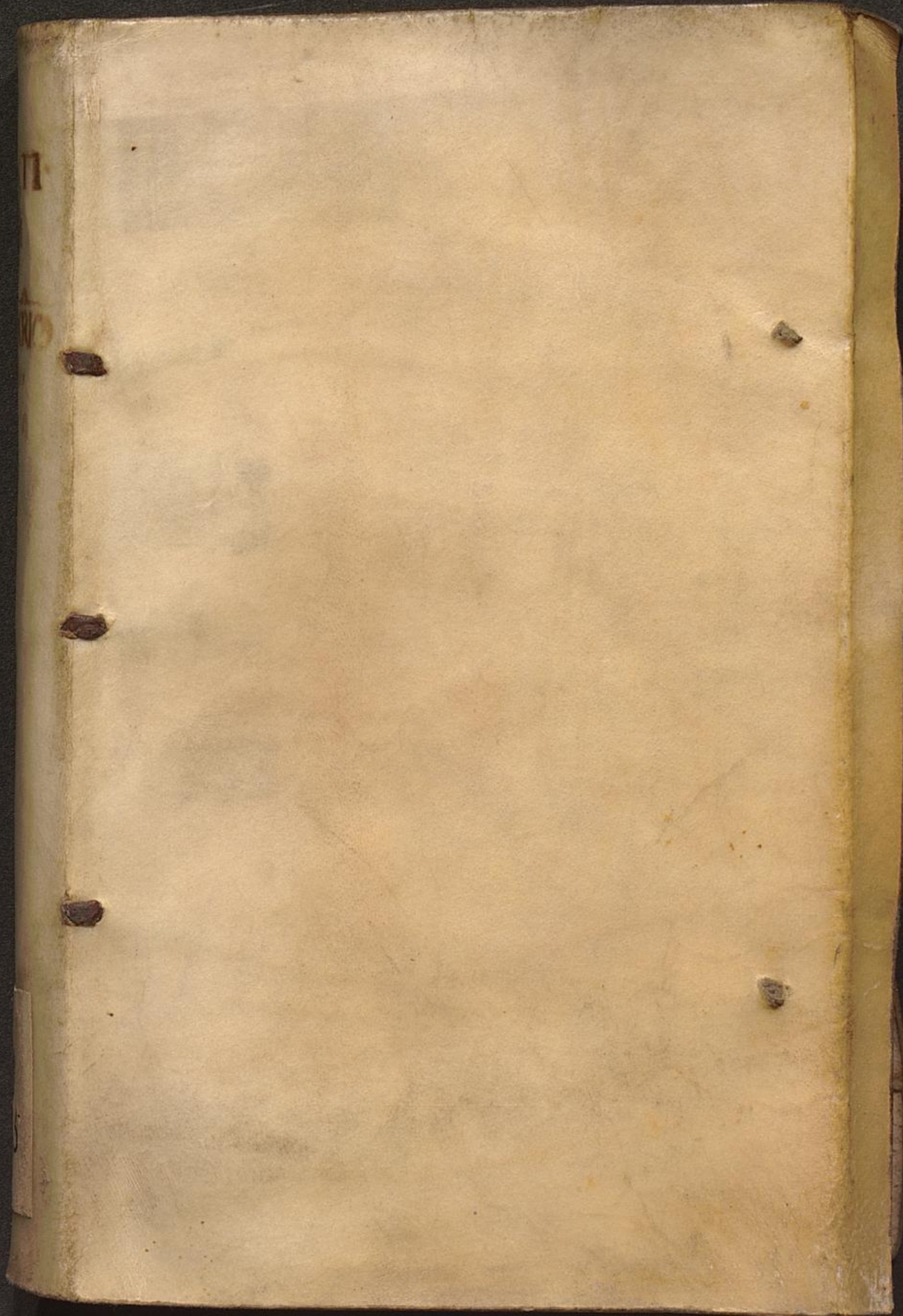
**Michael. Baii Regii In S. Theolog. Profess. Acad.
Lovaniensis, Ad Qvaestiones Philippi Marnixij
Sanct-Aldegondi De Ecclesia Christi, & Sacramento Altaris
Responsio**

Bajus, Michael

Coloniae, 1579

VD16 B 930

urn:nbn:de:hbz:466:1-30353

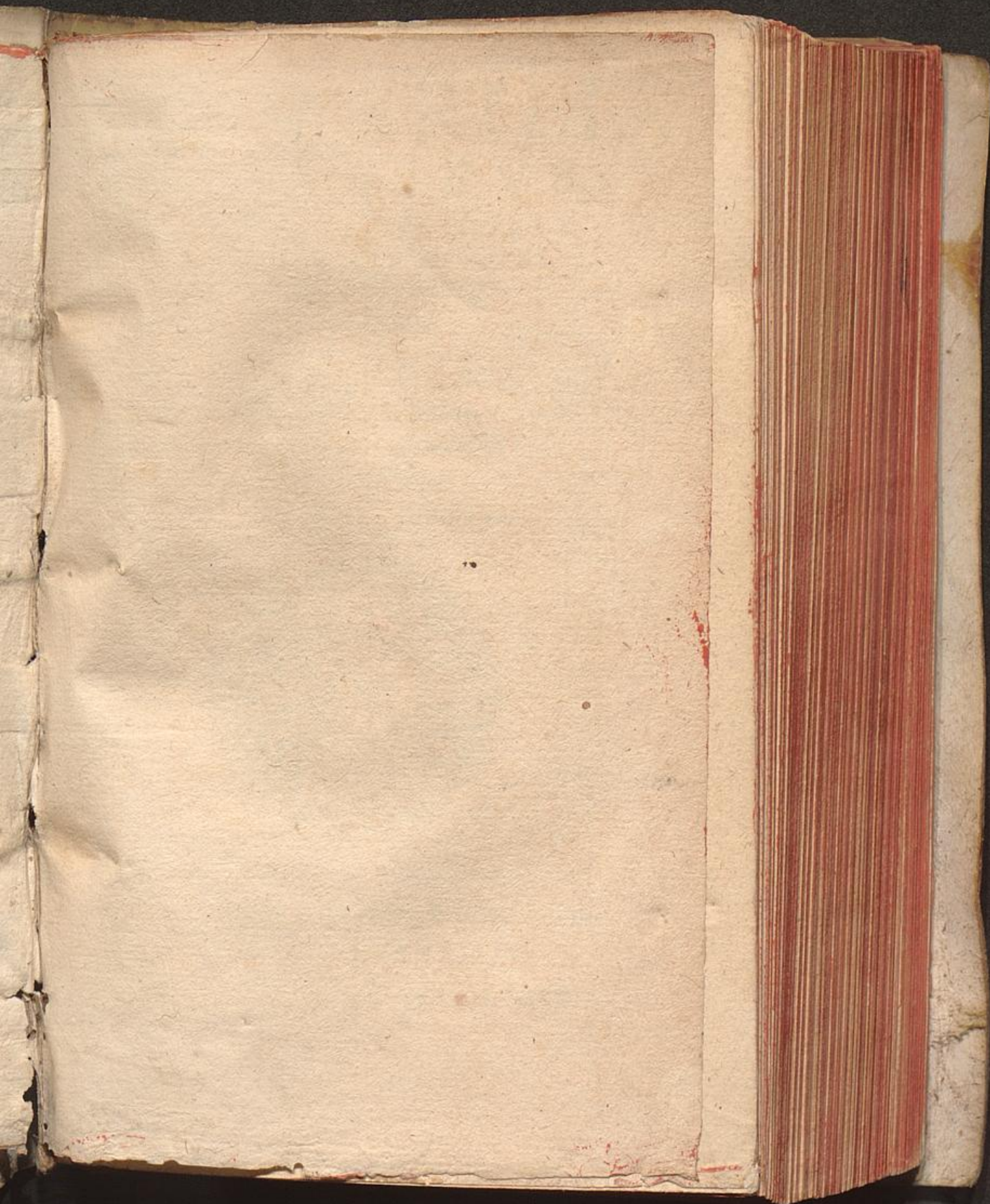

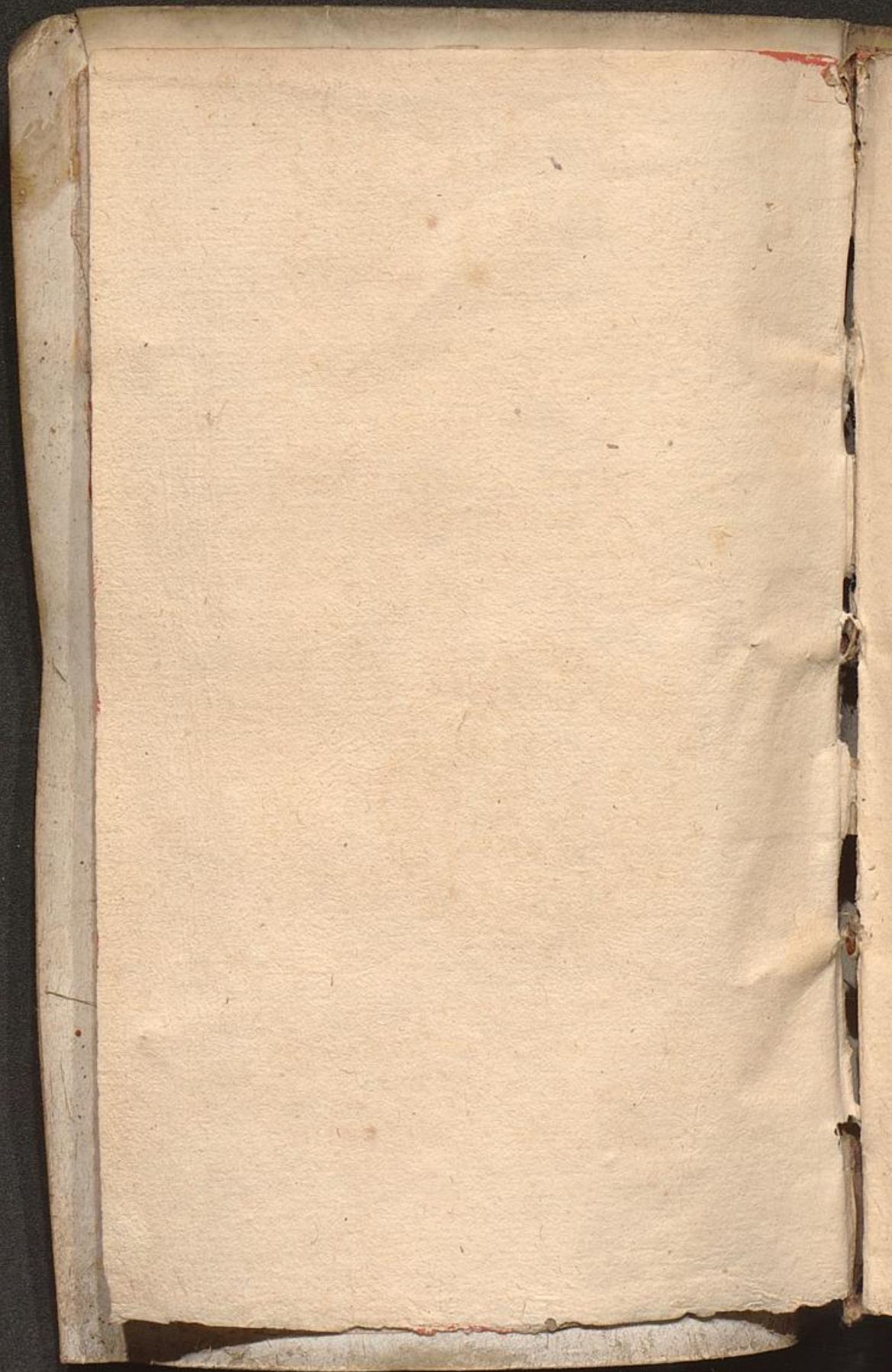
Th. 2865.

J. VI

33.

MICHAEL. BAII
REGII IN S. THEOLOG.

PROFESS. ACAD. LOVANIEN-
SIS, AD QVAESTIONES PHI-
lippi Marnixij Sanct-Al-
degondi

DE ECCLESIA Christi, & Sacramento Altaris
RESPONSIO.

Eiusdem Epistola de Statuum Inferioris Germa-
niae vnione cum ijs, qui se Desertores Ro-
manae Catholicae Religionis
vocant: &

DE IVRAMENTO,
Quod eorum iussu à Clero & Monachis exigitur.

COLONIAE,
Apud Ludouicum Alectorium, & hæredes
Iacobi Soteris.

ANNO M. D. LXXIX.

MICHAEL BAIL

REGII IN S. THEOLOG.

PROFESS. ACAD. LOVANIENSIS

DE QVAESTIONIBUS THEOL.

DE SACRAMENTIS

DE SACRAMENTO

DE ECCLESIA CHRISTI

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

DE SACRAMENTO

ONOLIAE

Abol. Librariae Altorfinae & Paderbornae

Jacobus

ANNO M. DC. LXXIX

INDEX CONTENTO
rum in hoc libello.

Quæstiones Philippi Marnixij
Sanct-Aldegundi, de Ecclesia,
& de Sacramento Altaris.

Responſio ad priores Quæstiones,
quæ sunt de Ecclesia.

Epistola Sanct-Aldegondi, de ea-
dem responsione.

Responsio ad posteriores Quæsti-
ones, quæ sunt de Sacramento
Altaris.

Responsio ad Epistolam Sanct-
Aldegondi.

Responsio ad obiectiones Sanct-
Aldegondi factas cõtra respon-
sionem ad quæstiones de Sacra-
mento Altaris.

2 2 QVAE-

QVAESTIO-
NES PROPOSITAE
per Philippum Marnixium
Sanct-Aldegondum. 14. Octo-
bris Anni 1577. his verbis:

N Ecclesia, eiusq; constitutiones, seu
traditiones nullum habeant *κρίσιον*
aliud, nisi consuetudinem eorum, qui
se profitentur Romanam sectari reli-
gionem, quam vocant catholicam?

An hoc *κρίσιον*, si quod aliud est, constet pagina
sacrae scripturae sola?

An patrum explanationibus &
commentarijs?

An conciliorum decretis?

An pontificum Romanorum pla-
citis?

An Scholasticorum pronuncia-
tis?

An passim sequatur, ut ait Satyricus, *coruo stesit aq;
lutoq;*?

An Ecclesia tribuat auctoritatem verbo Dei, an po-
tius verbum Dei Ecclesiae auctoritatem atque ax-
ioma conferat?

quorū, qua,
& cuius au-
thoritate
& confirma-
torum, seu
approbato-
rum?

De verbis Sacramenti coenae
Domini.

An haec verba [Hoc est corpus meum] contineant
propositionem identicam, atque idem significan-
tem,

rem, quod: corpus meum est corpus meum.

An vero attributum corporis, attribuat^r subiecto significato per pronomen, hoc, tanquam diuerso a suo attributo? Et si attribuat^r tanquam diuerso, an attribuat^r substantiue, ita vt haec verba (hoc est corpus meū) idem significant atque, hoc est substantialiter, vt ita dicam: corpus meum?

An potius attribuat^r sacramentaliter, ita vt ea verba nihil aliud significant, nisi, hoc est sacramentaliter corpus meum, seu corpus meum dicitur de hoc, quod vobis do, plane vt sacramenta dicuntur de rebus quas significant, & sua institutione demonstrant, quemadmodum Augustinus in libello de doctrina Christiana docet. sacramentum fidei, fidem esse; & sacramentum corporis, corpus, & sacramentum foederis, foedus, & sacramentum verbi Dei, ipsissimum verbum Dei, non quidem substantia, sed vsu, institutione, representatione, ac significantissima exhibitione ante oculos fider?

Quo argumento doceatur vocem, est, in hac circumstantia significare substantialitatem? liceat enim ita loqui.

An hoc ipso argumento tanquam uicō non possit formari certa atque indubitata ratiocinatio per propositionem generalem, quo argumenti vis possit & rectius intelligi, & certius iudicari?

Exempli gratia.

Vbicunque uocula, est, coniungit praedictum cum subiecto in hac vel in eiusmodi circumstantia, toties accipitur substantiue, &c. in hac propositione

ne vocula, est, coniungit predicatum corporis,
cum subiecto pronominis demonstratiui, hoc, &c.
ergo, &c.

An explicatio horum verborum debeat aut possit a-
liunde sumi, quam ex ipsis Christi aut Euange-
listarum verbis?

An illa propositio de calice; hoc poculum est nouum
testamentum, seu fœdus (δίαθήκη enim vtrunque
hic significat, vt Hebræis, Berith) in meo sanguine;
& illa, hic est sanguis noui testamenti, non idem
significent, & se mutuo significanter explicent?

Ac proinde an non penitus eadem sit ratio in pane,
vt hæc præpositiones; hic panis est nouum testamen-
tum, seu fœdus in meo corpore, & hoc est corpus
meum: & item, hic panis, quem frangimus, est
νομα ^{νομα} corporis Christi: & hic panis, quem fran-
gimus, est corpus Christi, idem significant, & se
mutuo significanter explicent?

Item an pronomen, hoc, aliud significet, quam idip-
sum quod vno ore omnes Euangelistæ testantur
Christum accepisse, fregisse, dedisse discipulis, &
iussisse vt acciperent & comederent?

An Paulus primæ Corinthiorum decimo, cum hunc
panem nominat, & panem quem frangimus diser-
te explicat, aliud sacramenti subiectum statuat,
atque Christus, vel ipse Paulus 1. Corin. 11. pro-
nomine, hoc, vult significari, quod omnes Euange-
listæ testantur, fuisse panem, quem Christus fre-
git, & dedit, & de quo denique locutus est?

An in propositione de calice, non eadem sit subiecti
ratio, atque in ea, quæ est de pane, ac proinde cum
subiectum in propositione, & oratione de calice

non solum demonstratur pronomine, hoc, sed plane & discrete nominetur τὸ τοῦ πατρῷου, vel fructus ac genimen vitis, non eadem sit ratio in pronomine, hoc, quod usurpatur in propositione de pane, ita ut, hoc, idem significet, quod hic panis, vel hic fructus tritici de multis coadunatus granis?

Si subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutetur, vel mutatum fuit a subiecto panis, quod Euangelistae testantur Christum accepisse, fregisse, & dedisse, quando mutatum fuit, qua vi, quo Domini mandato, quo diuini verbi argumento?

Quae sit analogia vnionis corporis Christi cum ecclesia, declarata prima Corinth. decimo, si nulla est panis vel vini reliqua substantia?

Quomodo veteres docuerunt eandem aut similem esse transformationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis erat aqua admixta vino in populum Christi, eius corpori per fidem conglutinatam?

RE

RESPONSIO

AD PRIORES

*Quæstiones, quæ sunt
de Ecclesia.*

DOMINVS de VVig-
nacourt mihi hæcenus &
de nomine & de facie ig-
notus, sed tuæ generosi-
tati, vt intelligo, affinita-
te coniunctus, Genero-
sissime atque eruditissime Sanct-Algon-
de, multas mihi quæstiones obtulit, quas
aiebat tractandas, atque soluendas ad me
per te transmitti: facile fuisset ætaté, quo-
tidianam prælectionem, & negotiorum
turbam, quibus quotidie in Vniuersitate
Louaniensi, in Ecclesia sancti Petri, & in
Collegio nostro Pontificali interpellor,
& distrahor, excusare; sed in re tam pia,
tamq̃ patriæ utili, si fortè dignaretur Deus
in te operari, quod magnopere exopto,
quodque quotidianis precibus instanter
ab eo postulo, nolui dilationem quærere,
confidens quòd is, qui tibi hunc quærendi
affectum indidit, etiam mihi suggeret, me-
que docebit quid & quomodo responde-
re de-

M. BAIL RESPONSIO. QA

re debeam, vt tibi in bonum cooperetur
 mea responsio: vtrumq; enim Dei donum
 est, & veritatem syntere, hoc est, non con-
 tendendi, sed sciendi studio atque intenti-
 one querere, & illam inuenire, inuentam
 que sic proponere, vt honorificè suscepta,
 debitam suo auctori gratiarum referat ac-
 tionem. Ne autem mora & responsionis
 prolixitas tibi fortè molesta sit, si distule-
 ro eam mittere, donec vniuersas quæstio-
 nes absoluerò, decreui primum ijs tantum
 respondere, quæ de Ecclesia proponun-
 tur, & responsionem hanc mittere, vt co-
 gnito quomodo tuæ eruditioni satisfecit,
 alacrius reliquarum tractationem ag-
 grediar & prosequar: idque non carptim
 & seorsim de singulis quæstionibus disse-
 rendo, sed vno quodam tenore sermonis,
 quia quæstiones ita inter se conuenienti
 ordine contextæ sunt & coadunatæ, vt ipsa
 earum dispositio id omnino postulare vi-
 deatur. Quod si fortè non per omnia tuæ
 intentioni satisfecero, non propterea de-
 bes de assequenda veritate desperare. Non
 potest homo accipere quicquam, nisi da-
 tum fuerit ei de celo; sed quod hodie no-
 bis clauditur, potest cras petentibus, & ad
 aures diuinæ misericordiæ pulsantibus a-
 periri, aut per eloquia sanctarum scriptu-
 rarum.

Ioannis 3.

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

rarum, aut per fermocinationes fratrum,
aut per internam diuinæ inspirationis gra-
tiam, vbi sine sonis verborum, sine elemen-
tis literarum veritas ipsa tanto dulcius,
quanto secretius loquitur;

Quæris igitur:

An Ecclesia, eiusque constitutiones, seu traditiones
nullum habeant *ἄλλο* aliud, hoc est, vt inter-
pretor, iudicium, seu ex quo iudicentur, nisi con-
suetudinem eorum, qui se profitentur Romanam
sectari religionem, quam vocant catholicam?

An hoc *ἄλλο*, si quod est aliud, constet pagina sa-
cra scriptura sola?

An patrum explanationibus, & commentarijs?

An conciliorum decretis?

An Romanorum Pontificum placitis?

An Scholasticorum pronunciatis?

An passim sequatur, vt ait Satyricus, coruos testa-
que, lutoque?

An ecclesia tribuat authoritatem verbo Dei, an po-
tius verbum Dei ecclesie authoritatem atque axi-
oma conferat?

Ad primam & secundam quæstionem
clarissimè respondet Aug. cap. 2. lib. de Vni-
tate ecclesie his verbis: Inter nos & Dona-
tistas questio est, vbi sit ecclesia; quid ergo
facturi sumus? in verbis nostris eam quæsi-
turi, an in verbis capitis sui Domini nostri
Iesu Christi? Puto quòd in illius verbis
eam

M. BAII RESPONSIO.

eam quarere debemus, qui veritas est, & optime nouit corpus suum, nouit enim Dominus qui sunt eius. Et cap. 3. eiusdem libri: Non audiamus, hæc dico, hæc dicis: sed audiamus, hæc dicit Dominus: sunt libri Dominici, quorum authoritati vtrique consentimus, vtrique credimus, vtrique seruimus, ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram. & infra: Nolo humanis documentis, sed diuinis oraculis sanctam ecclesiam demonstrari; id quod in reliqua parte libri diligenter exequitur. Primum quidem varias futuri regni Dei figuras insinuans, sed tamen nolens ijs, quæ ab ingeniosis hominibus huc atque illuc conuerti possunt, suam disputationem committere: statim transit ad scripturas veteris testamenti, quæ maiori euidencia prænunciant, futurum Christi regnum non vno aliquo angulo constituendum, sed toto orbe terrarum diffundendum, quàm prænunciant mundi Saluatorem aliquando venturum. Deinde transit ad scripturas noui testamenti, quibus euidenter ostēdit, id toto orbe terrarum post Christi resurrectionem impletum, quod varijs figuris & manifestis prophetijs de ecclesia Christi toto orbe terrarum diffundenda fuerat ante prædictum. Longū esset ipsas ytriusq; testamēti scripturas

ras

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

ras sacras prosequi, & quantum mihi appa-
 ret superfluum, quia in iam dicto D. Augu-
 stini libello de Vnitate Ecclesiae, tam con-
 uenienti ordine disponuntur, tanta eru-
 ditione atque perspicuitate differuntur, vt
 per me aut alium quempiam similem ali-
 quid velle adijcere, potius sit eas obscura-
 re, quam illustrare. Itaque, vt compendio
 vtar, ego eruditionem tuam ad iam dictum
 libellum remitto, ex quo etiam non tan-
 tum perspicies, iudicium de Christi eccle-
 sia ex scripturis esse petendum, sed etiam
 quod ex sola scriptura peti debeat. Quan-
 quam, sicut eruditissima prudētia tua non
 dedignatur meae tenuitatis obsequio velle
 vti, vt in scripturis sanctis verum de Chri-
 sti ecclesia iudicium cernat; sic etiam mira-
 ri non debet, si veri fideles, vt ex scripturis
 sanctis de eadem ecclesia verum iudicium
 accipiant, eorum se studio, diligentia, & te-
 stimonio iuuare conentur, qui praeter ceteris
 à Deo vera sapientia ditati fuisse credun-
 tur: Cuiusmodi fuit D. Augustinus, de quo
 scribit Prosper in carmine contra ingra-
 tos; quod cum nulla sibi tribuit bona, fit
 Deus illi omnia, & in sancto regnat sapien-
 tia templo. Fuerunt & alij toto orbe no-
 tissimi, quorum studio & autoritate ad
 hanc rem iuuari possumus. Ad eundem
 sum

M. BAII RESPONSIO.

sum referenda existimo Conciliorum decreta, placita Romanorum Pontificum, & pronunciata Scholasticorum, quibus tamen Scholasticis, ut verum fatear, subinde plus tribuerem, si magis scripturis sanctis incumbentes, ex philosophorum gentiliū tenebris non tam multa emblemata suis disputationibus intexerent. Quæstio autem, qua quaeritur: An Ecclesia verbo Dei, an potius verbum Dei ecclesiæ auctoritatem & dignitatem tribuat? similis est quæstioni, qua quaeretur: An Christus in euangelio auctoritatem Ioanni Baptistæ tribuerit, dicens: Internatos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista; an verò Ioannes Christo, cum ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: hic enim venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. & discipuli Ioannis: Qui erat trans Jordanem, cui testimonium perhibuisti (inquiunt) hic baptizat. Nam in quantum per testimonium Ioannis, qui fuit vitæ admirabilis, inducti sunt homines, ut in Christum crederet, negare non possumus, quin Ioannes apud homines, qui propter infirmitatem verum lumen, quale in se est, videre non poterant, sed tanquam in nocte constituti lucerna egebant, ut fontem luminis

Matth. 22.

Ioannis 1.

Ioannis 3.

minis

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

Ibid. 5. f

minis cernerent, aliquam Christo authoritatem tribuerit, licet Christus hoc testimonio non indiguerit, sicut apud Ioannē sequitur, cum ait: Vos misistis ad Ioannē, & testimonium perhibuit veritati: ego autem non ab homine testimonium accipio, & infra: Ego habeo testimonium māus Ioanne, opera enim quæ dedit mihi pater, vt perficiam ea, ipsa opera, quæ ego factis, testimonium perhibent de me, quia pater misit me, & qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me. Sed quia Ioannes lucerna tantum fuit, luce lucens aliena, quæ vero lumine destituta, statim ad tenebras suas recidisset, ideo longè conuenientius dicitur, quòd Christus, qui est vera lux, quæ tenebrescere non potest, & lumen, & authoritatem, & dignitatem Ioanni tribuerit, quàm contra.

1. Tim. 3.

Simili modo etiam quia testimonio patrum, & totius Ecclesiæ inducimur, vt licet veritatem in se cernere non possimus, atamen scripturas canonicas pro sacris & diuinis habeamus, rectissimè dicitur, quod patres, & Ecclesia Dei viui, quæ est columna & firmamentum veritatis, non quidem lumen & veritatem, sed apud fideles & multos infideles, qui eius testimonio commouentur, authoritatem tribuat. Sed quia scri-
ptura

M. BAII RESPONSIO.

ptura sacra, quæ nec falli potest, nec fallere, ipsam veritatem in se continet, Ecclesia vero non nisi veritate in scripturis sanctis descripta illuminatur, & sibi derelicta facile posset in suas tenebras relabi, ideo conuenientius dicitur, quod scriptura sacra ecclesiæ Christi authoritatem & dignitatem tribuat, quam contrà.

De constitutionibus ecclesiæ hoc solum dico, quòd vbi regnum agnoscitur, ibi non possunt constitutiones negari, cum omne regnum pro suo regimine constitutiones habeat. Porro Ecclesiam Christi regnum esse agnoscit, non tantum Daniel in propheta sua, dicens: quod suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur; sed etiam Ioannes Baptista, & Christus ipse, cum aiunt: Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum. Facile possent hæc longè fufius & copiosius ex scripturis sacris differi, sed puto id a cumini ingenij tui minus congruere, quod Deus in ijs quæstionibus illustrare dignetur, in quibus aut caligare, aut saltem adhuc hærare videtur. Bene vale Generosiss. atque Eruditiss. Domine. Louanij 22. Octobris 1577.

EPI

EPISTOLA PHILIPPI
Marnixij Sanct-Aldegondi de
suprascripta responsione.

Itera tua eruditionis ne an beneuolentia
atque humanitatis pleniores, Reueren-
de D. Doctor, ita mihi fuere grata, ut
quod omnium est gratissimum. Fuit e-
nim iucundum a tali ac tanto viro, quem sciebam
negotiorum ac laborum ingenti propemodum mole
obruere, eam tamen mihi praestari operam, quae posset et
ad Dei gloriam promouendam, et ad fidem corro-
borandam esse vehementer utilis. Sed multo etiam
fuit iucundius in grauissima quaestione, quam ego
omnium nostrarum controuersiarum tantum non
cardinem ac fundamentum praecipuum esse semper
sum arbitratus, prope ad amissum nos consentire.
Itaque ago, mi Domine, gratias tibi pro hoc benefi-
cio, meumque studium atque operam, si qua in re
commodare aut prodesse potero, tibi, tuisque polli-
ceor; et humanitatis tuae fretus, pergo in priori-
bus quaestionibus reliquos, si qui restant, scrupulos
euodare, et simul responsionem ad posteriores depof-
cere. Quantum igitur ex tua, imo potius Augustini,
sententia possum conytere, omnino ita sentis, un-
cum Ecclesiasticarum traditionum ^{ἡριθρίων, vnicum}
lapidem Lydium atque iudicem esse verba Domini
nostri Iesu Christi tradita sacra scriptura, disertis
paginis, nec audiendum esse: Hoc dicit Augustinus,
hoc dicunt Donatista, sed hac dicit Dominus: et in
libris Dominicis: quibus vtrique credimus, vtrique
asser-

EPIST. SANCT. ALDEG.

assentimur, querendam esse ecclesiam, causamque omnem nostram & controuersiam discutiendam. Denique iudicium de Christi ecclesia, eiusque doctrina, & sacramentis, (hoc enim ex priore necessario efficitur) ex sola scriptura peti debere. In hoc certe ego tibi per omnia planissime assentior, ac vere ita statuo, si hoc ipsum impetremus, facile reliquas omnes controuersias ac nullo negotio iri compositum. Vt enim post Paulum ait Athanasius, sufficiunt sancta ac diuinitus inspirata scriptura, ad omnem instructionem veritatis. Quamobrem etsi libens confiteor, quod ais, veros fideles, vt ex scripturis sacris de Christi ecclesia verum iudicium accipiant, eorum se studio, diligentia, & testimonio iuuare, qui praeteris vera sapientia a Deo ditati fuisse creduntur, inter quos ego Augustinum non grauate reposuerim; tamen illud cum Chrysostomo liceat contendere, multos quidem Spiritum sanctum iactare, sed qui propria loquantur, falso illum pretendere; vt enim Christus non a seipso loqui se testatur, quia ex lege loquebatur & prophetis: ita si quid praeter euangelium sub titulo Spiritus sancti obrudatur, non credamus, quia sicuti Christus legis & Prophetarum impletio est, ita Spiritus Euangelij. Deinde & hoc addo, quod Augustinus, eiusque similes, vera a Deo sapientia praeter ceteris ditati fuisse credantur, id non aliunde fuisse adeptos, nisi quod scripturis, quae sole hanc sapientiam vberimo latice profundunt, & sole hominem reddunt ad salutem eruditum, per fidem in Christo Iesu, consensanea & senserint, & scripserint. Quo enim quisque proprius ab hoc fonte suos irrigat doctrinarum tubos, eo puriori certe limpha

pha lectorem quisque reficit: quo vero remotius, eo
 inquinatio, ita ut qui se longissimo interuallo ab ea-
 dem continent, ij iam non inter pios & synceros Ec-
 clesia doctores, sed inter haeticos, & scripturarum
 deprauatores connumerentur, cuius cum eadem
 penitus sit in Concilijs, Pontificum decretis, & Scho-
 lasticorum placitis statuenda ratio, non est quod
 verear cum Augustino pronunciare: Nec ego Ni-
 canam synodum tibi, nec tu mihi Ariminensem
 debes, tanquam praedicaturus, obijcere, nec ego
 eius auctoritate, nec tu illius detineris, scriptura-
 rum auctoritatibus, non quorumcunque proprijs,
 sed quae virisque sint communes, res cum re, causa
 cum causa, ratio cum ratione certet. In summa hoc
 inter nos conueniat doctrina Apostolica, & Prophe-
 tica, cui soli innixa est ecclesia, iudicium omne
 ad scripturam sacram esse reuocandum, om-
 niaque omnium vel patrum dogmata, vel concil-
 liorum decreta, vel Pontificum placita, vel
 Scholasticorum axiomata, non aliter esse accipien-
 da, nisi quatenus huic scripturae sunt consen-
 tanea.

Quod ad alteram quaestionem attinet: An Eccle-
 sia verbo Dei, an potius verbum Dei Ecclesia aucto-
 ritatem tribuat? ita mihi per omnia satisfecisti, ut
 non potuerim istum tuum candorem non vehemen-
 ter exosculari. Na tu perquam erudite ac pie respor-
 sionem tuam comparatione Ioannis Baptistae cum
 Christi doctrina confirmasti, ita ut in hoc capite
 la restet inter nos controuersia.

Postremum tantum Epistola tuae caput, de con-
 stitutionibus Ecclesiae, vellem paulo dilucidius expli-
 casset.

SANCT. ALDEGONDI.

*caſſes. Ais enim vbi regnum agnoſcitur, non poſſe ne-
 gari conſtitutiones: quod certe libenter damus, ſed ſi-
 mul addimus, ab ipſo rege in quouis quidem regno
 conſtitutiones debere proficiſſi; ſed maxime certe in
 Chriſti Eccleſia, in qua Chriſtus ita regem agit, vt
 ſimul ſit & corporis caput, & ſponſa maritus, &
 ouium paſtor, ita vt vnus eius vocem audiant oues,
 imperium accipiat ſponſa, ſpiritu vegetentur ac
 moueantur membra, conſtitutionibus denique ob-
 temperet populus: Ipſe enim vnus eſt, de quo dictum
 eſt: Hunc audite, ac proinde ſemper atque indefeſſa
 ſeculorum continuatione reſonauit, ac reſonat in au-
 ribus eccleſia iſta regis vnus lex ac mandatum:
 Quod precipio tibi, hoc obſeruabis vt facias, non ad-
 des quicquam, nec detrahes. & illa: Non addes ad
 verbum Domini, nec minuas ex eo, ne te forte arguat
 inuenariſque mendax. item: Audiendo audite vocem
 meam, & ero vobis Deus, & eritis mihi populus,
 & ambulabitis in omni via quam, mandauero
 vobis. Item: Nunquid vult Deus holocauſta &
 victimas, & non potius vt obediatur voci ſue?
 melior eſt enim obedientia quam, victima, & au-
 ſcultare magis quam offerre adipem arietum,
 quin quaſi peccatum ariolandi non auſcultare, &
 quaſi idololatria iniquitas non acquieſcere. & item:
 In conſtitutionibus patrum veſtrorum ne ambuletis:
 & iudicia eorum ſeu decreta ne obſeruetis, & pollu-
 tionibus eorum ne conſpurcerimini, ego enim ſum Ie-
 houa Deus veſter: in conſtitutionibus meis ambula-
 te, & decreta mea ſeu iudicia obſeruate, & faci-
 te ea, aliaque ſcripturae, quibus inducti patres inſimi-
 tis locis affirmarunt, quicquid non eſſet manifeſto Deo*

EPISTOLA

verbo fundatum, habendum esse pro sacrilegio; nes
enim in vlllo ferendum est regno, rege viuo, ac reg-
nante, ac iussa sua ex sacrarum tabularum prescrip-
to dictante, a quoquam alio legem, constitutionem-
que sanciri. In quo si te habeo, quod certa tua men-
tis ac iudicij perspicuitate, & simul eruditionis vber-
tate fretus confido, ad stipulatorem, nihil planere-
stat amplius in priori de Ecclesia questione, quod
habeat scrupulum: ac proinde rogo, vt ad posteriores
de Sacramento interrogaciones, tuam primo
quoque tempore audiam sententiam.

Vale, datum Bruxella quin-
ta Nouem. 1577.

Reuerentiæ tuæ studiosissimus

Philippus de Marnix.

RE

RESPONSIO

AD POSTERIORES

Quæstiones, quæ sunt de venerabili Eucharistiæ Sacramento.

CVM nondum acceptis
tuis literis, ex quibus co-
gnoscerem, quomodo
piores Responsiones ac-
cepisses, inciperem de tra-
ctandis reliquis quæstio-
nibus cogitare, Eruditiss. D. Sanct-Alde-
gonde (metuebam enim ne actionibus
publicis plus satis occupato, non vacasset
tam cito responsiones meas legere & diju-
dicare) decimanona huius oportunè su-
peruenerunt mihi binæ tuæ literæ, quæ mul-
tis de causis, quas lógum esset psequi, mihi
iucundissimæ fuerunt: Nam licet videam
non deesse, in quibus adhuc conferre de-
beamus, & Deo iuuante conferemus, attamen
confidens in eo, qui habitare facit v-
nanimis in domo, & sollicitos reddit ser-
uare vnitatem spiritus in vinculo pacis, spe-
ro nos de omnibus collaturos, absque om-
ni amaritudine, & animi contentione. Ser-
uum

uum

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

uum enim Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum omni modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. & Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, inquit Apostolus. In primis autem me exhilarauit, quod senserim tibi ostensum à Domino, quaestionem de Ecclesia versari circa vnum ex præcipuis cardinibus seu fundamentis nostræ religionis. Nam in duorum hominum causa propriè fides Christiana consistit: vnius, in quo lapsi, cæci & mali facti sumus: alterius, in quo reparamur. Porro in eo in quo reparamur, non tantum agnoscendum est caput, de quo scriptum est: Omnis quicumque inuouerit nomen Domini, saluus erit; & Non est in aliquo alio salus, nec enim est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri; sed etiã corpus, extra quod salus esse non potest, dicente Christo: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo; caput videlicet cum corpore. nam si solum caput ascenderet in cœlum, omnes nos in terra remaneremus, & tandem in infernum mergeremur. Porro sicut caput quod nascendo positum est in ruinam, & in signum cui contradicetur, non tantum à fi-

Philip. 4.

Act. 4. & 2.

Ioannis 3.

Luc. 2.

ljs

M. BAII RESPONSIO.

lijs suis semper agnitum fuit, & creditum, sed etiam suo tempore in terris visum, & à reliquis membris certa fide discretum, dicendo: Tu es Christus filius Dei viui, qui ^{Matth. 16.} in hunc mundum venisti; sic etiam corpus Christi, seu manifestum eius regnū à Patriarchis & Prophetis semper creditum fuit, & ab ijs, qui post Christi ascensionem, misso Spiritu sancto, Christi Euangelium toto orbe terrarum disseminauerunt, aut disseminari viderunt, vsque in hunc diem semper visum fuit, & ab omnibus schismatis certa fide discretum, dicendo: Hæc est domus Domini firmiter ædificata super firmam petram. De qua re, ne longum faciam sermonem, oro vt digneris legere sermonem quartum, & septuagesimum primum in fine D. Augustini, inter sermones Louanij impressos, quorum exemplar vnum transmitto, ne fortè non sit apud vos in promptu.

Nunc super est vt responsiones breuissimas ingenio & occupationibus tuis ac meis accommodas, quantum Dominus largiri dignabitur, reliquis quæstionibus adhibere conemur, quarum primæ sic habent:

An hæc verba, (hoc est corpus meum) contineant propositionem identicam, atque idem significantem quod corpus meum est corpus meum?

An

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

An vero attributum corporis tribuatur subiecto significato per pronomen, hoc, tanquam diuerso a suo attributo?

Et si attribuatur tanquam diuerso, an attribuatur substantiue, ita vt hæc verba, (hoc est corpus meum) idem significant atque, hoc est substantialiter, vt ita dicam, corpus meum?

An potius attribuatur sacramentaliter, ita vt ea verba nihil aliud significant, nisi, hoc est sacramentaliter corpus meum, seu corpus meum dicitur de hoc quod do vobis, plane vt sacramenta dicuntur de rebus quas significant, & sua institutione demonstrant: quemadmodum Augustinus in libello de doctrina Christiana docet, Sacramentum fidei, fidem esse; & Sacramentum corporis Christi, corpus; & Sacramentum fœderis, fœdus; & Sacramentum verbi Dei, ipsissimum verbum Dei, nõ quidem substantia, sed vsu, institutione, representatione, ac significantissima exhibitione ante oculos fidei?

Quo argumento doceatur vocem, est, in hac circumstantia significare substantialiter: atem? liceat enim ita loqui.

An hoc ipso argumento tanquam ^{uiciorum} non possit formari certa atque indubitata ratiocinatio per propositionem generalem, quo argumenti vis possit et rectius intelligi, & certius iudicari.

Exempli gratia.

Vbicunque vocula, est, coniungit prædicatum cum subiecto in hac vel eiusmodi circumstantia, toties accipitur substantiue, &c. in hac propositione vocula, est, coniungit prædicatum corporis cum subiecto pronominis demonstratiui, hoc, &c. ergo, &c.

RES.

M. BAII RESPONSIO.
RESPONSIO.

Propositionem identicam vocamus, nō quando attributum & subiectum pro eadem re particulari accipiuntur, pro qua verificatur assertio; nam alioqui enunciatio generis de specie, speciei de indiuiduo, & accidentis de subiecto, essent propositiones identicæ: vt, lapis est substantia, Petrus est homo, & Cicero est orator: sed vocamus propositionem identicam, quando res eadem sub eodem nomine, aut saltem sub synonymo de seipsa enunciatur: vt, corpus meum est corpus meum, gladius est ensis. Quamobrem dicendū non est, quod hæc Christi assertio: hoc est corpus meum, sit identica propositio, etiamsi vera esse nequeat, nisi attributum & subiectum pro aliqua eadem re particulari accipiantur, pro qua sit verificatio: sed dicendum, quod sit enunciatio communis attributi de singulari subiecto. Nam licet Christus vnicum corpus habuerit, attamen etiamsi viginti corpora habuisset, de quolibet dicere potuisset, hoc est corpus meum. Ex quo intelligimus vocem, meum corpus, sicut meus digitus, communem esse, non singularem. Porro enunciationes simplices, in quibus alterum de altero mediante verbo substantiuo, est, enunciatur, sunt in duplici

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

plici genere: alia enim proferuntur intentione asserendi id quod est, quando eiusmodi propositio inchoatur, vt lapis est corpus, Petrus sedet: Alia verò proferuntur non intentione asserendi id quod est, quando ipsa enunciatio incipit proferri; sed intentione faciendi id quod eiusmodi enunciatione significatur, & quod tunc primum erit, quando ipsa enunciatio prolata fuerit: Vt si quis demonstrato agro proprio, cuiusdam alteri diceret, hic est ager tuus, non intentione asserendi quod non est, sed intentione faciendi, vt id sit quod dicit; hoc est, vt ager qui dicenti proprius est, alterius efficiatur, eiusmodi enim sermonibus apud Iurisconsultos aliquando intelligitur fieri dominiorum & possessionum translatio. Talis sermo videtur esse apud Lucam, cum ait Christus: Homo, remittuntur tibi peccata tua. & rursus: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. &: Filius tuus viuit. Non enim volebat Christus asserere quod erat priusquam hæc dicebat, sed id facere quod dicebat: nec dubium est, quin tali sermone contentus fuisset Cæturio, cum à Domino poscebat, vt diceret verbo, & sanaretur puer eius, hoc est, vt diceret: Filius tuus viuit, vel filius tuus sanus est, quem Dominus sine omni

Luc. 5.

Luc. 7.

M. B A I I R E S P O N S I O

mni verbo sanauit. Cæterū quia nos nostris
 sermonibus substantias mutare non possu-
 mus, ideo exempla enunciationum poste-
 rioris generis, quibus substantia in sub-
 stantiam transmutatur, non in nostris,
 sed in Christi sermonibus sunt petenda.
 Verbi gratia: Si Christus in nuptijs volens ^{Ioannis 2.}
 ex aqua sex hydrijs contenta vinum facere,
 his verbis vsus fuisset, (hoc est vinum:) ^{Math. 4.}
 similiter si voluisset diabolo acquiescere
 petenti vt diceret lapidi huic, vt panis fiat,
 atque id his verbis effecisset, (hic est panis)
 non intendisset his duabus enunciationi-
 bus, videlicet, hoc est vinum; & hic est pa-
 nis, asserere, quod aqua hydrijs contenta,
 & hic lapis, (quæ tunc extabant cum has
 enunciationes proferre cœpisset,) fuissent
 vinum & panis, quia id manifeste falsum
 fuisset, sed intendisset facere vt prolatis
 verbis id esset, quod dicebat; & hoc dicen-
 do significare, ea quæ ex aqua hydrijs con-
 tenta, & ex hoc lapide demonstrato fecif-
 set, esse vinum, & panem: quasi dicat, hoc
 quod ex aqua hydrijs contenta facio, vi-
 num est: & hoc, quod ex hoc lapide facio,
 panis est. Simili modo, quando ait Chri-
 stus, hoc est corpus meum. & hic est san-
 guis meus; non intendit asserere quod pa-
 nis & vinum, quæ tunc præsentia habebat
 cum

M. BAII RESPONSIO.

cum hæc inciperat dicere, essent corpus & sanguis eius, quia id falsum est; quod ne sit, omnino credendus est intendisse ex pane et vino corpus & sanguinem suum efficere. & in illis duabus enūciationibus, hoc est corpus meum. & : hic est sanguis meus; pronomina hoc & hic, non referuntur ad panem & vinum, quæ ante prolationē harum duarum enuntiationum prius fuerunt, (sicut intelligerentur referri, si tantum intentione asserendi proferrētur, quod Christus facere non potuit, quia nō potuit falsum dicere,) sed referuntur ad hoc corpus, & hunc sanguinem, quæ iam dictis verbis, Christo hoc intēdente efficiūtur, quasi dicat: hoc quod ex hoc pane facere intendo, & facio, est corpus meum: & hoc quod ex hoc vino facio, est sanguis. His diligenter cōsideratis, facile est ppositis quæstionibus respōdere, quod hæc verba: hoc est corpus meum, non contineant propositionem identicam, atq; idē significātem quod, corpus meum est corpus meum; sed id significantem quod diximus, nempe: hoc quod ex hoc pane facio, est corpus meum; quodque attributum, corpus, tribuatur subiecto significato per pronomen, hoc, non tanquam diuerso à suo attributo, sed tanquam rem eandem singularem significanti, nempe, hoc Christi corpus ex pane con-

AD QUEST. SANCT. AL DEG.

cōfectum virtute verborum Christi. Vnde
 nec dicere oportet quod huius enūciatio-
 nis, hoc est corpus meum, sensus sit, quod
 hic panis substantialiter, vel sacramentaliter,
 siue significatiuè sit corpus meū: sed sensus
 est, id quod ex pane facere intendo, & facio,
 est corpus meū, vt diximus. Cæterum quia
 negari non potest, quin Christus ex aqua vi-
 num, ex lapide panē, ex pane & vino corpus
 suum & sanguinē efficere potuerit, idq; his
 verbis, hoc est vinum, hic est panis, hoc est
 corpus meum, hic est sanguis meus. Si enim *Actor. 5.*
 potuit Petrus umbra sua p̄trāseundo quos-
 uis ægros ab infirmitatibus liberare, quanto
 magis potuit Christus verbis suis ex re qua-
 libet, quamlibet etiam rem aliam efficere?
 Ponatur ergo disputandi gratia quod Chri-
 stus hæc vniuersa iam dictis enuntiationi-
 bus effecerit, oro vt tua eruditio, hoc præ-
 supposito, dignetur propositis à se questio-
 nibus respondere. Nempe an hæc proposi-
 tio sit identica, hoc est corpus meum? An
 attributū, corpus, tribuatur subiecto signi-
 ficato per pronome, hoc, tanquam diuerso?
 An huius enunciationis, hoc est corpus me-
 um, sensus sit, hic panis est substantialiter
 vel sacramentaliter corpus meum? & si vbi
 de re conuenimus, adhuc easdem pene dif-
 ficultates inueneris, quas nūc proponis, fa-
 cilè

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

cilè intelliges quaestionum multarum nebulas non tam ad rei veritatem, quàm addicendi rationem pertinere.

Miror autem prudentiam tuam quaerere, quo argumento doceatur, vocem, est, in hac sermonis circumstantia (hoc est corpus meum) significare substantialitatē, cum illa sit propria, & consueta eius significatio, tam Græcè, quàm Latine, in qua ab initio nascentis Ecclesiæ semper ab omnibus nostris maioribus hoc loco accepta est. Neque enim rogare solemus, cur aliquis per publicam & consuetam viam ambulet, sed si ab illa digressus, insolita & improbata diuerticula sectetur, tunc meritò rogatur, cur derelicta regia via, ad insolitam se conuertat; & ideo potius rogandum esset, quo argumento moueatur, qui vocem, est, in hac circumstantia, præter consuetam significationem, & præter omnium catholicorum intelligentiam, ad significationē referunt, quàm rogandum quo argumento doceatur substantialitatem significare. Scio quosdā proferre scripturam I. ad Cor. 10. Petra autem erat Christus; in qua vocem, est, existimant pro, significat, positā, vt persuadeant ipsam etiam in hac circumstantia pro, significat, accipiendam. Sed an ex hac scriptura satis solidum proferri possit argumentum, quo
id

M. BAII RESPONSIO.

id probetur, forsitan non immeritò dubi-
tauerit quispiam: quia Apostolus non vi-
detur loqui de inanimata petra Ore suo
loco manēte, ex qua Moyses semel aquam
elicuit, quæ petra non poterat esse Christus
nisi significatiuè: sed loquitur de petra sem-
per populum consequente, & potum cor-
poralem ac spiritualem semper suppeditan-
te, quem potum spiritualem eundem nobis-
cum bibebant, quæ petra non significati-
uè, sed substantialiter erat Christus, sicut D.
Chrysostomus & Ambrosius interpretan-
tur. Sed detur vocem, est, vno atque altero
loco propter sermonis circumstantiã signi-
ficatiuè seu sacramentaliter intelligi, an ideo
quando sine tali circumstantia simpliciter
ponitur, proferendum erit certū argumen-
tum, doceatur substantialitatem significa-
re, & in sua significatione propria debere
accipi? Scio etiam D. Augustinum epistola
23. dicere, quòd sacramenta habeant quan-
dam similitudinem earum rerum, quarum
sunt sacramenta, atque ex hac similitudine
plerunque etiam ipsarum rerum nomina
accipere; sed subiungens exemplum, quod
secundum quendam modum sacramētum
corporis Christi est corpus Christi, satis a-
perte significat hunc loquendi modū, quo
sacramentum aliquid esse dicitur tantum,
quia

quia

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

quia est eius sacramentum, non esse propriū
& cōsuetum, sed insolitum, & ex sermonis
circūstantia intelligendum: quæ ubi defue-
rit, sicut in verbis Christi, quibus ait, hoc est
corpus meum, hic est sanguis meus, non sine
studio proprij sensus videtur talis intelli-
gentia quæri.

Quæris etiam:

*An explicatio horum verborum, hoc est corpus me-
um, debeat aut possit aliunde sumi, quam ex ipsis
Christi, aut Euangelistarum verbis?*

*An illa propositio de calice, hoc poculum est nouum
testamentum seu fœdus (Νιχαδων enim utrumque
significat, vt Hebrais Berith) in meo sanguine: &
illa, hic est sanguis noui testamenti, non idem sig-
nificent, & se mutuo significanter explicent?*

*Ac proinde an non penitus eadem sit in pane ratio, vt
hæ propositiones: hic panis est nouum testamen-
tum seu fœdus in meo corpore: & hoc est corpus
meum: & item, hic panis, quem frangimus est
nouum corpus Christi: & hic panis, quem fran-
gimus, est corpus Christi, idem significant, & se
mutuo significanter explicent?*

RESPONSIO.

Augustinus de doctrina Christiana lib.
2. c. 9. docet, illa, quæ in libris Canonicis a-
pèrte posita sunt, solertius diligentiusque
inuestiganda, vt ad obscuriores locutiones
illustrandas, de manifestioribus sumantur
exempla, & quædam certarum sententia-
rum testimonia, dubitationem de incertis
aufe-

M. BAII RESPONSIO.

auferant. Ex quo intelligimus non omnia
scripturæ sacræ testimonia ex alijs esse in-
telligenda. Nam quædam aperte posita
sunt, quæ ex proprijs verbis & locutioni-
bus intelliguntur; sed ea duntaxat, quæ ob-
scuritatem habent, quæ possit ex alijs ma-
nifestioribus locutionibus aut testimonijs
illustrari. Nunc verò considerandum est, v-
trum hæc duo testimonia, hoc est corpus
meum, & hic est sanguis meus noui testa-
menti, obscuritatem habeant: & si obscu-
ritatem habere putentur, an hæc obscuritas
per hanc sententiam tanquam manifestio-
rem: hic calix nouum testamentum est in
meo sanguine; possit illustrari. Nam prio-
ra illa duo testimonia, forsitan multis vide-
buntur hoc posteriori longè magis esse per-
spicua, præsertim quia hæc sententia, hic
est sanguis meus noui testamenti, planè re-
spondet illi, quam ex Exodo citat Aposto-
lus ad Hebræos cap. 10. hic est sanguis testa-
menti, quod mandauit ad vos Deus. Igitur
hoc testimonium, hic calix nouum est testa-
mentum in meo sanguine, non est idoneū
ad illustrandum illa duo priora, sed contra
potius: aut si vtraq; ambiguitatem aut dif-
ficultatem aliquam habere prætenduntur,
ad alias sententias obscuriores recurre-
mus, in quibus videtur posse error abscon-
di.

C

di,

AD QVAEST. SANCT-ALDEG,
di, & non potius ad eorum studium ac te-
stimonium, qui praesentis temporis conten-
tiones precesserunt, & ad intelligendas scri-
pturas sacras, praeteris fuerunt a Deo illu-
minati; cuiusmodi fuit D. Ambrosius, qui
de ijs, qui initiantur, & de Sacramentis
quaestiones istas clarissimè dissoluit. Nam
negare non possumus, Deum quorundam
oculos obcoecare, ne fortè videant oculis,
& auribus audiant, & corde intelligant, vt
ad Dominum conuertantur, & fatientur
ab eo, in quibus Deus huius seculi, inquit
Apostolus 1. ad Corinth. 4. excoecauit men-
tes infidelium, vt non fulgeat eis illumina-
tio Euangelij gloriae Christi, etiamsi aper-
tissimè praedicetur. Restat igitur, vt in his
obscuritatibus, quae non videntur fuisse
obscuritates veteribus, ad illos recurramus,
quibus putatur Deus dedisse aures ad audi-
endum, & oculos ad videndum, ne fortè nos
hic non satis acutè cernamus. Verba Am-
brosij de ijs, qui mysterijs initiantur, cap. vl-
timo sic habent: Potior lux quam vmbra,
veritas quam figura, corpus authoris quam
manna de caelo. Fortè dicis: Aliud video,
quomodo tu mihi asseris, quod Christi
corpus accipiam? & hoc nobis adhuc su-
perest, vt probemus. Quantis igitur vtimur
exemplis? probemus non hoc esse quod
natura

M. BAII RESPONSIO.

natura formauit, sed quod benedictio consecrauit: maioremque vim esse benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Et lib. 4. de sacramentis cap. 4. Author Sacramentorum quis est, inquit, nisi Dominus Iesus? tu fortè dicis, meus est panis vsitatus, sed panis iste, inquit, panis est ante verba Sacramentorum: vbi accessit consecratio, ex pane fit caro Christi, hoc igitur astruimus. Quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? consecratione, inquit. Consecratio igitur quibus verbis est, & quibus sermonibus? Domini Iesu, nam reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, &c. vbi venit ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? nempe is, quo facta sunt omnia, iussit Dominus, & factum est, &c. & cap. 5. Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est. Denique audite dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est corpus meum; & ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus, vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte, quantis generibus potens est sermo Christi vniuer-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

sa conuertere. Haetenus Ambrosius, qui ad-
 iectis adhuc alijs multis sententiam suã tam
 fecit manifestam, vt non possit de illa dubi-
 tari, sicut nec de sententia reliquorum ve-
 terum, qui has quæstiones tractauerunt, qui-
 bus si cum Euangelio, cum totius Ecclesiæ
 testimonio non creditur, sed verba scriptu-
 ræ manifesta ad inusitatum tropum detor-
 quentur; non erit mirum, si etiam meis ver-
 bis non credatur, cum nemo credat nisi vo-
 lens, nec quisquam credere velit, nisi cui de-
 dit Deus vt velit. Porro quod vox Græca
 διαθήκη, quam interpretes noster vertit te-
 stamentum, sicut & Hebræa Berith, subin-
 de vertatur foedus, nihil huic disputationi
 præiudicat, quia licet per se posita foedus si-
 gnificet, attamen morti vel sanguini iuncta
 propriè testamentum significat, sicut osten-
 dit Apostolus ad Galatas 3. & ad Hebræos
 ca. 9. Similiter quod ait Apostolus 1. ad Co-
 rinth. 10. Panis, què frangimus, nonne par-
 ticipatio corporis Domini est? licet sit ve-
 rum quod is panis, qui facta benedictione
 frāgitur, & à fidelibus participatur, sit cor-
 pus Christi, in quod per consecrationem
 mutatus est panis, qui à sacerdote ad bene-
 dicendum accipitur: non tamen vult ibi A-
 postolus dicere, quid sit panis, qui frangi-
 tur, sed quid participatione huius panis si-
 gnifi-

M. BAIL RESPONSIO.

gnificetur, & efficiatur, nempe vt multi vnum corpus simus, omnes qui de vno pane, & vno calice participamus, sicut seipsum explicat Apostolus, & Apostolum D. Cyprianus in epist. 76. ad Magnum, cuius verba etiam refert Augustinus lib. 7. cōtra Donatistas cap. 50. & tractatū 26. super Ioannem. Ex his facile est aliquot sequentibus respondere quæstionibus, nempe:

An pronomē, hoc, aliud significet, quam id ipsum quod vno ore omnes Euangelista testantur, Christum accepisse, fregisse, dedisse discipulis, & iussisse vt acciperent, & comederent?

An Paulus 1. ad Corinth. 10. cum hunc panem nominat, & panem quem frangimus, diserte explicat, aliud sacramenti subiectum statuatur, atque Christus, vel ipse Paulus 1. ad Corinth. 11. pronomine (hoc) vult significari, quod omnes Euangelista testantur fuisse panem, quem Christus fregit, & dedit, & de quo deniq. locutus est?

An in propositione de calice non eadem sit subiecti ratio, atque in ea, quæ est de pane, ac proinde cum subiectum in propositione, & oratione de calice non solum demonstratur pronomine, hoc, sed plane & diserte nominetur τὸ ὄνειδος, vel fructus, vel genimen vitis, non eadem sit ratio in pronomine, hoc, quod vsurpatur in propositione de pane, ita vt hoc idem significet, quod hic panis, vel hic fructus tritici de multis coadunatis granis?

His, inquam, quæstionibus facile est ex dictis

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

dictis respondere: nam cœnantibus Apostolis, inquit Matthæus, accepit Iesus panem, vsitatum videlicet, quia tunc ibi alius panis non erat, & eundem panem benedixit; sed quod fregit, deditque suis discipulis, dicens: accipite, & manducate; non fuit vsitatus panis, sed benedictus, & benedictione in corpus eius mutatus, sicut ipsemet Christus testatur, dicens: Accipite & manducate, hoc est corpus meum: non enim ait, accipite panem & comedite panem, sicut de ipso prius ait Euangelista, accepit Iesus panem. sed ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum. Iussit ergo ut acciperent & comederent non panem vsitatum, de quo prius locutus est Euangelista, dicens: accepit Iesus panem; sed panem benedictum, de quo ait: hoc est corpus meum, iam videlicet ex pane benedicto confectum. Similem loquendi modum secutus est Apostolus 1. Corinth. 11. cum ait: Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, sub quo intelligitur, benedixit, sicut expresserunt Matthæus & Marcus, fregit, & dixit, accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: quæ verba simili modo accipienda sunt, quo supra ostendimus verba Matthæi

Matth. 26.
Mar. 14.

M. BAII RESPONSIO.

thæi debere accipi. Dico igitur ad primam
 questionem iam propositam, quod pro-
 nomen, hoc, in Christi verbis significet a-
 liud quidem, quàm quod vno ore omnes
 Euangelistæ & Apostolus 1. Corinth. 11. te-
 stantur, Christum accepisse, sed non aliud,
 quàm ijdem testantur Christum discipu-
 lis dedisse, & iussisse vt acciperent, & come-
 perent: significat enim corpus Christi ex
 pane confecto benedicendo, sed non sig-
 nificat panem vsitatum, quem omnes Eu-
 angelistæ testantur Christum accepisse. Ex
 quo intelligimus verba hæc, accipite & co-
 medite, non debere construi cum nomine,
 panem, quod præcessit, cum ait Euangeli-
 sta, accepit Iesus panem, sed cum eo quod
 sequitur, hoc est corpus meum, vel cum eo
 quod intelligitur, vt sit sensus: accipite cor-
 pus meum: vel, quod in idem recidit, acci-
 pite panem benedictum, & consecratum.
 Porro ad id quod secunda quæstione pro-
 ponitur: An Paulus 1. Corinth. 10. cum no-
 minat panem, quem frangimus, aliud Sa-
 cramentum subiectum statuat, quàm Christus
 vel ipse Paulus 1. Corinth. 11? Respondeo
 quod Paulus ca. 10. supradicto idem sacra-
 menti subiectum statuat cum eo quod statuit
 Christus apud Mattheum, cum ait: accipite
 & comedite, hoc est corpus meum. Nam

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

subiectum sacramenti statuit verum Christi corpus, quod translato nomine panem appellat, quia ex pane confectum, & speciebus panis velatum: quam nominis translationem manifestè significat ipsa sermonis circumstantia, cum dicitur (panis, quem frangimus, & omnes qui de vno pane participamus) nam omnibus fidelibus notissimū est in altari neque frangi, neque participari panem nisi benedictū, & in corpus Christi benedictione conuertum.

Ad tertiam quaestionem respondeo id quod apud Euangelistas & apud Apostolum I. Corinth. II. de calice dicitur, eodem modo accipiendum, sicut id quod de pane dicitur, nempe quod vbi narratur Christū accepisse calicem, ibi intelligendus sit accepisse calicem vini & aquae plenum, sicut ait Ambrosius: vbi verò verba Christi operata sunt, hoc est, vbi post benedictionem ait: bibite ex hoc omnes, ibi non sit intelligendus porrexisse vinum & aquam, sed suum sanguinem, quo plebem redemit, & de quo dicit, hic est sanguis meus noui testamenti. Quod verò apud tres Euangelistas de gemmine vitis dicitur, videtur potius referendum ad poculum Paschæ veteris, quàm noui, sicut Lucas non obscure significat.

Lucas

Quart

M. BAII RESPONSIÓ.

Quæritur deinceps:

Si subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatur, aut mutatum fuit, a subiecto panis, quod euangelista testantur Christum accepisse, fregisse, & dedisse, quando mutatum fuit, qua vi, quo Domini mandato, quo diuini verbi argumento?

Respondéo subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, non mutari, quia subiectum istud corpus Christi est, à quo in Sacramento nulla fit mutatio; sed panem quem accepit Iesus, dicimus mutatum esse in corpus eius, quando benedicendo & consecrando panem ait, hoc est corpus meum, mutatum, inquam, virtute verborum eius, nam, vt ait Ambrosius de ijs qui initiatur, cap. 9. si tantum valuit humana benedictio, Elizei videlicet facientis fer-
rum natare, vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa Domini Saluatoris operantur? nam Sacramentũ istud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantum valuit sermo Helia, vt ignem de celo deponeret, nõ valebit sermo Christi vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti: Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat,
G s rat,

4. Reg. 6.

4. Reg. 7.

psal. 148.

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod erat? non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. & lib. 4. de sacramentis c. 4. Sermo Christi, inquit, hoc conficit Sacramentũ; quæ autem sunt verba Christi, quibus hoc sacramentũ conficitur, exponit c. 5. dicens: Omnia illa verba Evangelistæ sunt, vsque, accipite siue corpus, siue sanguinem; inde verba sunt Christi, audi dicentem, hoc est corpus meum, & ante verba Christi, calix est aquæ & vini plenus, vbi verba Christi cooperata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ecce habes quòd verbum, accipite, non construitur cū nomine, panem, sed cum nomine, corpus, & sanguinem, sicut suprà diximus. Habes secundò, non quando subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatum sit, sed quando mutatus sit panis, quem cœnantibus Apostolis accepit Iesus, nempe quando dixit, hoc est corpus meum: Habes qua vi, & quo Domini mandato mutatus sit panis, nempe virtute verborum Christi, quibus dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Habes quo diuini verbi argumento, nempe argumento verborum Christi, quibus apertissimè dixit, hoc est corpus meum: nam quia mentiri nõ potuit, oportet vt ex pane, quem

M. BAII RESPONSIO:

quem accepit, id fecerit, quod dixit, videlicet, hoc est corpus meum, ne conuincatur falsum fuisse quod dixit.

Quæris etiam:

Quæ sit analogia vnionis corporis Christi, cum Ecclesia declarata 1. Corinth. 10. si nulla est panis, vel vini reliqua substantia?

RESPONSIO.

Hanc analogiam explicat Augustinus libro 7. contra Donatistas cap. 50. verbis D. Cypriani, quæ sic habent: Quando Dominus corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, & quando sanguinem suum vinum appellat de botris & acynis multis expressum, atque in vnum coactum, gregem item nostrum significat commistione adunatæ multitudinis adunatum: nam quemadmodum panis, ex quo corpus Christi conficitur, quod interdum etiam panis vocatur, vt, panis quem frangimus: quemadmodum, inquam, panis ex granis in vnum adunatis conficitur, & quemadmodum vinum ex multis azynis in vnum confluentibus coalescit: sic etiam mysticum Christi corpus, quod per hoc Sacramentum significatur, & coit, ex dispersis Dei filiis colligitur, qui per fidem & dilectionem in vnum corpus adunantur. Nec huius analogiæ obstat,

*Aug. tract.
26. super Ioannem.
Cyprian. epistola 15. ad
Magnum.*

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

stat, quod in confectione Sacramenti nulla est panis & vini reliqua substantia; quia nec remanet ipsa granorum aut acynorum forma, ex qua tamen sumitur potissima huius analogiæ portio, quia analogia sumitur non ex substantia, quæ in ipso sacramento permanet, sed ex ea quæ in pane & vino, ex quibus conficitur, præcessit.

Vltima quæstio sic habet.

Quomodo veteres docuerunt eandem, aut similem esse transformationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis erat aqua admixta vino in populum Christi, eius corpori per fidem adglutinatum?

RESPONSIO.

Hanc quæstionem moueri puto occasione verborum beati Cypriani in epistola 63. quæ est ad Cæcilium, quæ sic habet: Quando in calice vino aqua miscetur, Christus populus adunatur & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & coniungitur. & infra: Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sola, plebs incipit esse sine Christo: quando autem vtrumque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sa-
cra-

M. BAII RESPONSIO.

cramentum spirituale & cœleste perficitur. Quibus verbis non continetur ea comparatio, quæ in quæstione exprimitur, nempe quod talis sit transformatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis est aquæ vino permistæ in populum Christi; sed tantum exponitur, quid sacrificium ex aquæ & vini commistione confectum significet & efficiat; nempe ut quemadmodum sacrificium ex aqua vino permista conficitur, sic etiam Christus & plebs eius in vnum corpus coadunetur, non Christum mutando in peruersos plebis affectus, sed reformando plebem, ut cum Christo quæ Dei sunt sapiat, & deposita prauitate spiritum Christi induat. Nam & ipsa vini & aquæ mistio sic temperatur, ut non vinum in aquam, sed aqua in vinum conuertatur, & hoc modo inuicem copulentur. Quod si fortè quæstio hac alia veterum scripta respiciat, quæ mihi non occurrunt, cuperem illa designari, ut si Deus largiretur, possit eis conueniens responsio adhiberi.

RE.

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.
RESPONSIO AD E-
pistolam D. Sanct-Aldegon-
di.

VM per otium relego
epistolam tuam, datam
quinta Nouembris anni
1577. Eruditissime Do-
mine, nonnulla occurre-
runt, de quibus visum
est aliquid breuiter dicere; id quod spero e-
ruditionem tuam non grauatè laturam,
quia id ipsum nominatim expetiit, de con-
stitutionibus Ecclesiasticis. Dicis itaque ti-
bi licere illud cum Chrystomo conten-
dere, multos quidem Spiritum sanctum ia-
ctare, sed qui propria loquantur, falsò illud
prætendere: id quod verissimè dicis, quia id
docet scriptura sacra, cum ait: Nolite om-
ni spiritui credere, sed probate spiritus si ex
Deo sunt. & rursus: Prophetæ duo aut tres
dicant, & cæteri dijudicent. Sed si quis hinc
conetur persuadere, veterum testimonia, &
decreta conciliorum, præsertim antiquorū,
quæ per multas annorum centurias à viris
doctissimis atque sanctissimis ad scriptu-
ras sacras discussa, tanquam à Spiritu san-
cto

M. BAII RESPONSIO.

Et o profecta, hactenus sine contradictione
recepta sunt, posse leuiter reijci; puto
quod non facile excusabitur à contemptu
eorum, quos venerari conuenit. Nam con-
cilijs generalibus, quæ communi patrum
consensu conclusa, à cunctis fidelibus re-
cepta sunt, etiam hoc accedit, quod non
immeritò existimentur, & præsumantur cō-
tinere sensum Ecclesiæ, de qua dicit Apo-
stolus, quod sit columna & firmamentum
veritatis; & generali sententia mandat Do-
minus, vt qui Ecclesiam nō audierit, sit tibi
sicut Ethnicus & publicanus. Quod verò
Maximino scribit Augustinus lib. 3. cap. 14
Nec ego Nicænum, nec tu debes Arimi-
nense tanquam præiudicaturus proferre
concilium; causamque subdit, dicens: Nec
ego huius authoritate, nec tu illius detine-
ris; non eo spectat, vt credatur Nicæni
concilij authoritas posse contemni: nam
paulò superius eodem capite dicit, Ho-
mouision in concilio Nicæno aduersus hæ-
reticos à catholicis patribus veritatis au-
thoritate, & authoritatis veritate firma-
tum. & lib. 2. contra epistolam Parmenia-
ni dicit, quod de ijs, qui ab Ecclesiæ vnita-
te separati sunt nulla quæstio est, qui in &
habeât baptismū & dare possint; hoc enim
inquit, in ipsa totius orbis vnitate discus-
sum

*Concilia
continent
sensum ecclē-
siæ, id est præ-
latorum.*

1. Timot. 3

Matth. 18.

AD QVAEST. SANCTALDEE.

sum, consideratum, perfectum atque firmatum est. & contra Donatistas lib. 6. cap. 2. dicit vniuersae Ecclesiae sententiam, plenarum concilij autoritate roboratam, atque firmatam. & lib. 7. c. 53. Id sit cura securae vocis asserere, inquit, quod vniuersitatis Ecclesiae consensione roboratum est. Non ergo vult Augustinus, vt credatur Nicæni, aliorumque conciliorum autoritas posse contemni, sed quia Catholici concilium Ariminense reprobant, & Maximinus concilium Nicænum non recipiebat, licet ipsum recipere debuisset, si catholicus fuisset, ideo dicit Augustinus, quod nec ipse Nicænum, nec Maximinus debebat Ariminense tanquam prauiudicaturus proferre concilium, quia vterque inutiliter protulisset. Nam quemadmodum Christus, cum Saduceis de resurrectione disputans, non prophetarum testimonijs quae tamen certa & longe apertiora erant, sed tantum usus est testimonijs quinque librorum Moysis, quos Saducei recipiebant: sic etiam Augustinus contra Maximinum ijs tantum testimonijs vtendum censebat, quae Maximinus recipiebat. Quamobrem si Maximinus licentia haeretica, scripturam aliquam verè canonicam reiecisset, sicut reiecit concilium Nicænum, non ea aduersus illum vtendum esse

Math. 22.

cepe

M. BAIT RESPONSIO.

cenfuiſſet Auguſtinus, ſed tantum ijs, qua-
rum authoritati conſentiebat. Licet igitur
D. Auguſt. indicaret Concilium Nicænum
idoneum, vt apud fideles firmatum eſſe o-
ſtenderet, quod in illo concludum erat; at-
tamen quia Maximinus illud non recipie-
bat, ideo ait: Nec ego Nicænum, nec tu de-
bes Ariminenſe tanquam præiudicaturus
proferre Concilium.

Conſtitutiones Eccleſiaſticas in Chri-
ſti regno libenter agnoſcis, ſed addis ab
ipſo rege in quouis regno conſtitutiones
debere proficiſci, id quod etiam de Chriſti
regno veriſimè dicis. Sed debes aduertere
non eas tantum conſtitutiones à Chriſto
rege proficiſci, quas per ſemetipſum imme-
diatè conſtituit, ſed etiam quas per illos ſta-
tuit, quos peregrè proficiſcens conſtituit
ſuper familiam ſuam: ſicut oſtendit Chri-
ſtus rogans Phariſeos, vtrum baptiſmus Io-
annis eſſet è cælo, an ex hominibus? & præ-
ſupponens eſſe è cælo, id eſt, à Deo, licet eſ-
ſet baptiſmus Ioannis ab ipſo Ioanne inſti-
tutus: ſimiliter Apoſtolus 1. Corinth. 14.
vocans ea quæ ipſe ex data ſibi poteſtate
præcipiebat, Domini mandata. Si quis vi-
detur propheta eſſe aut ſpiritalis, inquit,
cognoſcat quæ ſcribo vobis, quod Domi-
ni ſunt mandata: Nam quemadmodum

d ad

Matth. 22.

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

ad Romanos 13. constitutio, seu manda-
 tum principis, Dei ordinatio nuncupatur,
 dicente Apostolo: Qui resistit potestati,
 Dei ordinationi resistit; sic etiam manda-
 tum præpositi ecclesiastici, cui Apostolus
 nos obedire & subiacere præcipit, Christi
 ordinatio est. Et quemadmodum ijs, qui
 ex spiritu sancto loquuntur, dicit Domi-
 nus: Vos non estis qui loquimini, sed spiri-
 tus patris vestri qui loquitur in vobis; sic e-
 tiam ijs, qui ex potestate sibi à Christo data
 aliquid rectè præcipiunt, iuxta D. Bernar-
 dum verè dicitur: Vos non estis qui præci-
 pitis, sed Christus, qui potestatem dedit, qua
 præcipitis. Vnde illud Moysis: Non enim
 contra nos est murmur vestrum, sed contra
 Dominum. & illud Domini ad Samuelem:
 Non enim te spreuerunt, sed me. Si quis lo-
 quitur, inquit Petrus 1. Epistolæ cap. 4. tan-
 quam sermones Dei, si quis ministrat, tan-
 quam ex virtute quam administrat Deus,
 igitur si quis præcipit, tanquam ex potesta-
 te quam à Deo accepit: nam de præceptis,
 quæ per Dominum dederat Apostolus;
 Namq; qui hæc spernit, inquit, non homi-
 nem spernit, sed Deum, qui etiam dedit spi-
 ritum suum sanctum in nobis. Quod autem
 præfecti ecclesiastici præcipiendi potesta-
 tem habeant, ostendit verbum, obedite, to-
 ties

Heb. 13.

Math. 20.

Exod. 16.

1. Reg. 8.

M. BAII RESPONSIO.

ties in scripturis eis, qui illis subsunt, attri-
 butum; quia nemo dicitur obedire prae-
 cepto, sed ex legitima potestate praecipienti.
 Quemadmodum autem de principibus non
 ex potestate sibi data, neque ex proximi dile-
 ctione sibi à Deo inspirata, sed ex praesum-
 ptionis audacia, & ex amore sui, qui ex
 mundo est, iuxta concupiscentias suas ali-
 qua constituentibus, ait Dominus per Pro-
 phetam: Ipsi regnaverunt, & non ex me: *Osee 8.*
 principes extiterunt, & non cognoui. &
 Christus in Evangelio: Regnum meum non *Ioanni 18.*
 est de hoc mundo. Nam qui ex hoc mundo
 regnant, hi non regnant ex Deo, & contra;
 sic etiam de praepositis Ecclesiae, quae sua
 sunt docentibus, aut iuxta concupiscentias
 suas, non ex accepta potestate, sed ex sua
 praesumptione aliqua constituentibus, re-
 ctissime dicitur: Frustrà me colunt docen- *Matth. 23.*
 tes doctrinas & praecepta hominum, haec e-
 nim hominum propriae sunt, quae Dei non
 sunt. Porro quemadmodum filius patri o-
 bediens praecipienti, ut vel literas discat, vel
 rem familiarem curet, non aliud facit, quam
 praecipit Deus, dicens per Apostolum: Fi-
 lii obedite parentibus. Nec verbo Dei quic-
 quam addit, sed illud tantum facit, quod
 praecipit Deus: Sic etiam imminente an- *Ephes. 6.*
 nua passionis Christi memoria, ex con-
 d 2 stitu-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

Heb. 13.

Luc. 12.

Luc. 10.

stitutione Ecclesiastica ieiunans, audit vocem Domini, dicentis: Obedite praepositis vestris, & subiaceate eis. Nec ad verbum Dei quicquam addit, sed illud tantum facit, quod mandavit Deus. Sicut & ipse praepositus dans tritici mensuram, & supererogans mandatum, quod a latronibus saucio, & in stabulo iacenti iudicat esse necessarium, non addit aliquid ad verbum Dei, sed id tantum facit, quod Dei verbum illi praecipit. Nam si aliquid praecipere, quod non est in verbo Dei expressum, semper esset aliquid verbo Dei addere, tunc neque princeps subdito, neque pater filio aliquid praecipere posset, sed id tantum annunciare quod praecipit Deus, ac per hoc neque subditus principi obediret, neque filius patri, sed Deo tantum, quia, ut diximus, nemo dicitur obedire praconi, sed tantum praecipienti. Et si aliquid praecipere, quod non est expressum in scripturis sanctis, est addere ad verbum Dei: igitur docere, aut scribere aliquid, quod non est expressum in scripturis sanctis, est addere ad verbum Dei, & sic de rebus sacris inter nos conferentes, siue scripto, siue verbo, multa ad verbum Dei adderemus, contra expressum Dei mandatum per te adductum: Non addas ad verbum Dei, neque minuas ex eo; illudque

M. BAIL RESPONSIO.

ludque nobis obseruandum esset, quod in Collegijs Theologicis tempore prandij & cœnæ obseruatur, vt vno sacram scripturam legente cæteri taceant. Si forte per hæc non sit tuæ eruditioni in his, quæ ex epistola tua attigi, factum satis, licebit accepto responso adhuc de eisdem latius con-

ferre. Bene vale, 28. Nouem-

bris 1577. Lo-

(uanij.)

Tuus Michael de Bay.

d 3

RESPON-

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.
RESPONSIO AD OB-
IECTIONES CONTRA RE-
sponſionē ad posteriores qua-
ſtiones per ipſum Sanct-Alde-
gondum propositas.

PECTA responsione tua ad ea, quæ de posterioribus Quæstionibus tuis, quantum Deus largiri dignatus est, differui, eruditissime Sanct-Aldegonde, deprehendi te disputationi meæ minus consentire, quod non satis affecutus sis, quomodo vel dicta mea sibi consentiant, vel quibus firmentur argumentis. Et inter ea quæ discrepare existimas, imprimis profers quod dixi: verbum substantiuum, est, vſitata ſua ſignificatione notare ſubſtantialitatem; cum tamen antè præmiſeram, enunciationes ſimplices, in quibus alterum de altero mediante verbo ſubſtantiuo, est, enunciatur; aliquando proferri intentione aſſerendi id quod est, priuſquam talis enunciatio proferri incipiat; aliquando verò intentione faciendi id quod nondum est, quando eiufmodi oratio enunciari incipit: ſed tunc demum erit,

M. BAII RESPONSIO.

erit, quando ipsa enunciatio absoluta fuerit. Hanc enim distinctionem sic accepisti, quasi dixissem verbum substantiuum, est, bifariam accipi, aliamque significationem in ijs enunciationibus habere, quae tantum proferuntur intentione asserendi, quod prius fuit: & aliam in ijs quae dicuntur intentione faciendi, quod tali enunciatione designatur. Id quod neque dixi, neque significare intendi, sed tantum volui ostendere, enunciationes quasdam, manente eadem vsitata & genuina vocatione omnium significatione, posse alia & alia intentione dici, nempe intentione asserendi quod prius fuit, & intentione faciendi quod non fuit, sed quod tunc demum erit, quando eiusmodi enunciatio absoluta fuerit. Et quia satis suspicabar, istud posterius enunciationum genus à te minus obseruatum, conatus sum illud comprobare, non tantum sermone Iurisperiti, sed etiam tribus scripturae sacrae testimonijs, quorum duo satis leuiter attigisti, sed tertium tanquam huic rei impertinens omnino praeteristi, in quo tamen tanta euidencia ostenditur, vnam & eandem enunciationem, manente prorsus eadem vocatione significatione, posse proferri & intentione

AD QVAEST. S'ANCT-ALDEG.

tione faciendi quod non prius fuit, & intentione significandi quod ante fuit, vt nō nisi absurdissimè negari possit. Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum, abiit, & rogauit Iesum, vt sanaret filium eius, tandem dicit ei Iesus: Filius tuus uiuit; & hoc dicendo, sanauit eum, sicut etiam à ministris sibi occurrentibus cognouit. Hic significauit Iesus, non quod prius fuit, sed quod hæc dicendo fecit; nempe quod filius eius uiueret, id est, sanus esset. Descendente regulo, serui occurrerunt ei, & annunciauerūt, dicentes, quia filius eius uiueret; ergo & hi dixerunt regulo, filius tuus uiuit, non alia uocum significatione, sed prorsus alia intentione; quia Christus regulo dixerat, filius tuus uiuit; intentione faciendi quod dicebat, hoc est, intentione sanandi filium eius; serui uerò dixerunt eisdem: filius tuus uiuit, non intentione aliquid faciendi, quod prius non erat, sed intentione nunciandi, quod iam esse gaudebant, & ipsum regulū gauisurum esse sciebant. Accipe exemplū aliud: Cū Iesus ex cruce uidisset matrem & discipulū stantem, quem diligebat, dicit matri suæ, non de seipso, sed de discipulo: Mulier, ecce filius tuus; deinde dicit discipulo: ecce mater tua, & ex illa hora accepit eam discipulus in suā.

Quæro

Ioan. 4.

Ioan. 9. e

M. BAII RESPONSIO.

Quæro an Iesus hic matri & discipulo dixit, quod prius fuit, an potius quod suis his verbis effecit: certe si ante fuisset quod dicebat Dominus, non subiecisset Evangelista, quod ex illa hora, nempe qua hoc audiuit à Domino, accepit eam discipulus in suam, non significatione, sicut ais, sed adoptione, sicut etiam in civilibus fieri solet. Sed siue Christus verbis suis Ioannem fecerit esse filium Mariæ significatione, siue adoptione, attamen fecit quod prius nõ fuit, & sic etiam verbis suis significauit, non quod prius erat quàm loqueretur, sed quod verbis suis faciebat. Sicut enim Christus mandando multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadem significatione acceptis tantum præcipere solemus, vt per alios fiant, vt: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. *Ioannis 5.* Lazare veni foras; extende manum tuam, respice, &c. *Ioannis 11.* Sic etiam per præsens enunciando, multa effecit, quæ nos iisdem verbis, eadem significatione acceptis prius fuisse significamus: inò etiam verbo præterito significauit, quod tamen non fuit, nisi completa oratione. vt apud Lucam: *Luc. 13.* Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Iam puto, intelliges me, dicendo enunciationes, in quibus alterum de altero enunciatur mediante verbo substantiuo, est, aliquando

d s pre-

AD QVAEST. SANCTALDEG.

proferri intentione asserendi quod prius
fuit, aliquando verò proferri intentione fa-
ciendi quod non fuit, sed quod tunc pri-
mum esse incipit, quando prolata est ora-
tio; non geminasse verbi substantiui, est,
notionem, sed semper genuinam & vsita-
tam seruasse, qua substantiualitatem, aut al-
liud rerum genus significat, ac proinde non
esse contrarietatem, quam in meis scriptis
contrarietatem esse putasti, sed meram &
apertam veritatem, solidis & manifestis sa-
cræ scripturæ testimonijs sufficienter com-
probatam.

Aliam contradictionem protulisti, quod
dixerim apud Euangelistas verba Christi,
accipite & comedite, non debere constru-
cum nomine, panem, quod præcessit, quan-
do Euangelista ait: Accepit Iesus panem;
quia ibi de communi pane loquitur, quem
Ambrosius vsitatum vocat: sed debet
construi cum eo, quod sequitur, hoc est
corpus meum, vel cum eo quod intelli-
gitur, panem benedictum & consecratum,
quasi videlicet hæc inter se opponantur:
verbum, comedite, non construitur cum
nomine, panem, quod præcessit, quia signi-
ficat panem vsitatum, sed construitur cum
nomine, panem, benedictum & consecra-
tum, quod intelligitur, cum manifestum sit
panem

M. BAII RESPONSIO.

panem benedictum & consecratum, iam
 amplius panem non esse, sed in Christi cor-
 pus esse mutatum, sicut aqua in vinum mu-
 tata, non amplius est aqua, sed vinum: &
 homo mortuus, non amplius est homo, sed
 cadaver. Non est igitur sibi contrarium,
 verba Christi, accipite & comedite, non
 constitui cum nomine, panem, quod præces-
 sit, sed cum eo quod sequitur, hoc est cor-
 pus meum, vel cum eo quod intelligitur, pa-
 nem benedictum, & consecratum, sicut
 construit Ambrosius.

Longum esset cuncta prosequi, nunc
 præsertim, occupationibus me aliò vocan-
 tibus, ne etiam per occasionem particula-
 rium difficultatum, quas Deo iuvante, po-
 stea per otium carptim exequiemus, causæ
 caput prætereamus. Nosti enim cardinem,
 in quo vertitur summa nostræ controuer-
 siæ, esse; In qua, inò vero in vtra significa-
 tione accipi debeat verbum substanti-
 uum, est, cum ait Christus, hoc est cor-
 pus meum, an vt substantialitatem desig-
 net, an verò vt ponatur pro verbo, signifi-
 cat? Ambo dicimus, propriam & genuinam
 significationem verbi, est, esse vt substan-
 tialitatem designet: fatemur etiam propo-
 sitionem hæc, hoc est corpus meum, ve-
 ram esse nõ posse, si verbum substantiuum,
 est,

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

est, in propria sua significatione sumatur, & simul ad id respiciatur, quod ante horum verborum prolationem extitit, nempe ad panem vsitatum. Nam verum esse non potest, quod, hoc, id est, hic panis in substantia sua permanens, sit corpus Christi, & nihilominus ne in Christum, qui veritas est, blasphemus simus, ambo defendimus, verum esse, quod accepto pane dixit, hoc est corpus meum: Sed tu hanc veritatem defendis, dicendo verbum, est, non accipi in vsitata & genuina significatione, sed pro verbo, significat, quasi dixisset Christus: Hic panis significat corpus meum. Ego verò, imo Catholica fides defendit sententiam hanc à Christo prolataam, veram esse, accipiendo verbum substantiuum, est, in sua genuina significatione; sed addit Christum protulisse hanc sententiam, non respiciendo ad id quod erat, priusquam eam enunciaret, hoc est, ad panem vsitatum, sed ad id quod his verbis faciebat, & quod futurum erat vltimo momento prolationis eorum, quasi dixisset, hoc quod ex pane verbis meis facio, est corpus meum & vt ostendam hunc loquendi modum, Christo non fuisse inusitatum, alia eius verba profero, quibus regulo dixit: Filius tuus viuit, dixit matri suae de Ioanne Apostolo, ecce filius tuus: dixit ipsi

Io.

M. BAII RESPONSIO.

Ioanni: ecce mater tua. Quibus verbis non intendit significare, quod prius fuerat, sed facere quod nondum erat, sicut supra latinus prosecuti sumus: Imo etiam verbo præterito significauit, non quod ante fuit, sed tantum quod prolata oratione perfecit Dominus. Marci 7. Propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua. Lucae 13. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. & 2. Paralip. cap. 1. Quia non postulasti diuitias, petisti autem sapientiam, & scientiam, vt iudicare possis populum meum, sapientia & scientia data sunt tibi. Quia igitur huius collationis initio, tam gratanter accepisti, quod dixi: iudicium de Christi Ecclesia ex sola scriptura iuxta D. August. peti debere; cui etiam subiecisti, reliquas controuersias, nullo negotio compositum iri, si ad verba Domini saluatoris scripturis sanctis tradita, tanquam ad lydium lapidem explorentur: Oro te vt quemadmodum certis & multis sacrae scripturae testimonijs, tam præcedenti quàm præsentis scripto ostendi, Christum verbis indicatiuis præsentis temporis, imo & præteriti, sine vlla æquiuatione, sæpius significasse non quod prius fuerat antequam loqui inciperet, sed quod verbis suis faciebat: sic etiam certa proferas testimonia, in quibus Christus verbo substanti-

stan-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

stantiuo, est, vsus sit pro verbo, significat, praesertim dicendo simpliciter: Hoc est illud, vt omnibus ex vtraque parte diligenter consideratis, facilius videri queat, vtri parti magis adhaerendum sit, praesertim cum & veteres omnes, & omnia concilia, quae huius quaestionis mentionem fecerunt, eam partem amplexa sint, quam tuemur, & contrariam aperte damnauerint: nullum enim vquam audiui designari concilium, in quo vestra sententia probata sit. Fateor Berengarium primum eam in medium protulisse, sed sicut illam primus attulit, sic eam primus bis, terve abiurando, & quantum memini, in abiuratione moriendo iugulauit.

Quod ais, multos pro hac sententia subiisse mortem, non me mouet, tum quia pro veritate Catholica plures mortem oppetierunt, tum etiam quia Donatistae, & alij plures haeretici similia praetendentes, semper ab ecclesia contempti sunt. Nam vbi quis pro iustitia moritur, veritatis testificatio est: vbi vero pro errore, obstinationis est miseranda ostentatio. Quod fieri posse testatur Apostolus, cum ait: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Martyrem non facit poena, sed causa, si videlicet pro iustitia moriatur, sicut Dominus desinuit, dicens:
Bea

1. Corin. 13.

M. BAII RESPONSO.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, vel ut testimonium perhibeant veritati. Sed de his haecenus. Hoc vnum *Math. 5.* te suppliciter oro optime Domine quod & germanum fratrem, si tuo loco esset, etiam obnoxè rogarem, ut diligenter expenso libello D. Aug. de unitate Ecclesiae, prudentia tua consideret, an audeat confidere, se esse in Christi Ecclesia, extra qua salus esse non potest, quia in die iudicij non nos iuua- bit tergiuersatio, & subtilis defensio positionis, sed humilis, simplex, & aperta veritatis confessio, quam in mansuetis & humili- bus operatur Deus.

Nunc superest, ut carptim, & quanta po- tero breuitate, reliquis tuae disputationis capitibus, quae nodum quaestionis facere videbantur, respondeam.

OBIECTIO PRIMA.

Si Christus ex pane corpus suum benedicendo fecit, igitur simpliciter & consueti locutione verum est quod postea dixit, hoc est corpus meum.

RESPONSO.

Benedictiones in scripturis sacris duo- bus modis factae leguntur, sine verbis, & cum verbis: Sine verbis, ut Matthaei 14. Christus aspiciens in caelum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes multiplica- tos,

tos,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

tos, sed nulla benedictionis verba protulisse legitur: similiter Luc. 9. vbi acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, suspexit in caelum, & benedixit illis, non legitur expressisse aliqua benedictionis verba. Sed Genesis, c. 1. Deus benedixit animalibus, dicens: Crescite & multiplicamini. & 35. Deus benedixit Iacob, dicens: Non vocaberis ultra Iacob, sed Israel erit nomen tuum; & 27. Isaac benedicens filio suo Iacob, ait: Dei tibi Deus, &c. & 49: Iacob benedixit singulis filiis benedictionibus proprijs, quas & prophetando verbis expressit. Hoc posteriori modo acceptum panem benedixit Iesus, dicens: hoc est corpus meum. Quamobrem Christi benedictio, qua panem benedixit, non praecessit haec verba, hoc est corpus meum, sed his verbis facta est; ac proinde res verbis istis significata non praecessit horum verborum prolationem, sed potius secuta est, sicut effectus causam sequitur: & ideo respiciendo ad id quod prius fuit, sicut frequentius in huiusmodi sermonibus respicere solemus, non potest verum esse quod ait Christus: hoc est corpus meum: sed tantummodo respiciendo ad id quod verbis istis efficiebatur, sicut prius diximus.

M. BAII RESPONSIO.

2. *Si benedictionis vi panis vsitatus in corpus Christi transsubstantiatur, quæ tandem sunt benedictionis tam efficacia verba?*

RESPONSIO.

Huic difficultati clarè & disertè satisfactum est, respondendo quæstioni, qua initio huius collationis sciscitabaris: Si subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatur, quando mutatum fuit, qua vi, quo Domini mandato, quo divini verbi argumento? legantur verba non tam mea, quam D. Ambrosij ibi posita, & manifestè inuenietur, quòd benedictionis efficacia verba sint Christi verba, quibus ait: hoc est corpus meum; sicut etiam satis clarè testantur Evangelistæ, & D. Chrysostomus circa finem homiliæ de Iuda proditore, tomo 3. nec dicimus verbo *ὁ λόγος* metamorphosim, aut transsubstantiationem significari, quia potest homo Deo & homini absq; omni mutatione benedicere: sed dicimus quod quemadmodum Deus benedicens animalibus, dicendo: Crescite, & multiplicamini, dedit eis generandi facultatem; sic Christus benedicendo panem his verbis: hoc est corpus meum; de pane corpus suum fecerit.

3. *Libenter damus, quod ait Ambrosius, Christum suis verbis elementa omnia posse commutare.*

e

Vellem

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

Vellem eadem facilitate dares, quod idem Ambrosius ait: Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est. Denique audi dicentem, accedite, & edite ex eo omnes, hoc est corpus meum, quia non ad alium finem dicit Ambrosius, quod sermo Christi potens est omnia conuertere, quam vt persuadeat quod Christus his verbis; hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, panem & vinum in corpus & sanguinem suum conuerterit. Sed tu hac D. Ambrosij verba prius à me citata, antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est. item de pane fit corpus Christi, nouo Caluini tropo eleganter eludis, dicens, quod panis antequam consecratur est panis: sed vbi verba Christi accesserint, est corpus, non substantia, sed representatione, & quod panis desierit esse panis, non mutatione substantiae, sed si spectes vsum instituentis, & finem institutionis. Certè si panis, panis esse desierit quando ad significandum institutus est, igitur & vox, vox esse desinit, quando ad significandum instituitur: quod an aliquis mortalium vquam senserit, nescio. Fateor cum supradicta verba D. Ambrosij proferrem, hoc omnino de ingenuitate & acumine ingenij tui

con-

confidebam quod longe citius responde-
 res, aut Ambrosij verba non esse, aut te eius
 sententia non teneri, quàm contra omni-
 um legentium sensum conareris ea in alie-
 num sensum detorquere. Sed video te ita
 imbutum & sensu, & tropo à Caluino in-
 uentis, ut etiam pugnantissima tibi non ni-
 si Caluinum sonent, & sapiant. Quamob-
 rem vide ne hic Caluini sensus tibi altissi-
 mè impressus, sit velamen, & cauterium, de
 quibus loquitur Apostolus. Cæterum cum
 dicis panem non substantia, sed repræsen-
 tatione, & institutione fieri corpus Chri-
 sti, rogo quando & quibus verbis fit panis
 hoc modo corpus Christi? Scio te dictu-
 rum, quod verbis istis, quâdo proferuntur:
 Hoc est corpus meum: ex quo infero quod
 ante horum verborum prolationem, hic
 panis non fuit corpus Christi, nec substan-
 tia, nec institutione. Quæro igitur ulterius,
 quomodo supra dixisti quod si à Christo
 aquam in vinum mutante dictum fuisset:
 hoc est vinum; omnino vel à propria sig-
 nificatione verbi, est, deflexum esset, vel
 certe verum esse non potuisset, nisi iam
 antea, alia quapiam vi, facta fuisset mu-
 tatio? Nam si accepta aqua sine defle-
 xione à significatione verbi, est, verè di-
 ci non potest, hoc est vinum, nisi iam an-
 tea

2. Corin. 5.
 2. Timo. 4.

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

tea alia quapiam vi facta sit mutatio aquæ
 in vinum, quomodo sine deflexione à signi-
 ficatione verbi, est, verum esse potest, quod
 hic panis sit representatione & institutio-
 ne corpus Christi, nisi iam ante ista verba,
 alia quapiam vi facta fuerit præacta sacra-
 mentalis institutio, qua hic panis hoc mo-
 do corpus Christi effectus sit? Iam puto vi-
 des etiam secundum sensum, quem preten-
 dis, omnino tibi dicendum, quod Christus
 accepto pane dicens, hoc est corpus meum;
 non ad id respexit quod erat ante horum
 verborum prolationem, sed quod verbis
 suis faciebat, nempe ad institutionem sacra-
 menti, per quam dicit hunc panem factum
 esse corpus Christi; quia panis iste quem pu-
 tas demonstrari, ante verborum prolatio-
 nem, non tantum non fuit corpus Christi
 substantia, sed nec institutione seu signifi-
 catione. Ac per hoc vides, te (asserendo quod
 Christus dicens, hoc est corpus meum, non
 ad id respexit quo faciebat, sicut ego dixi,
 & scripturis sacris vsitatum esse ostendi, sed
 ad id quod prius fuerat) non tantum esse in
 aperto errore, sed etiam te tibi ipsi manife-
 ste contradicere: aut certè ista duo inter se
 concilia: non potest verum esse, si accepta
 aqua dicatur, hoc est vinum, nisi vi aliqua
 antè facta sit mutatio aquæ in vinum, & ta-
 men

M. BAII RESPONSIO.

men verum est quod accepto pane dicitur:
hoc est corpus Christi institutione, etiam si
ante horum verborum prolationem, non-
dum facta sit iam dicta institutio sacra-
menti, sed nunc primum his verbis fiat, quod ijs-
dem verbis significatur.

4. *Rogas quomodo Christus corpus suum fregit?*

R E S P O N S I O.

Christus corpus suum, seu panem bene-
dictum fregisse dicitur, quia sic fregit sacra-
mentum quo corpus Christi tegebatur, vt
licet corpus integrum & incorruptum per-
maneret, tamen non ab vno tantum, sed à
pluribus sub sacramento sumeretur, non e-
nim vni, sed omnibus discipulis ait Chri-
stus: Accipite & manducate, hoc est corpus
meum; & si Dominus glorie, ratione huma-
nitaris, in qua lædi potuit, rectè crucifixus
esse dicitur, quid mirum si Christi corpus,
ratione formæ panis, sub qua continetur, e-
tiam frangi dicitur? Sed qui ad credendum
tardi sunt, facile tergiuersationes quærunt,
quas Christi verbis opponant, sicut oppo-
suit Zacharias, dicens: Vnde hoc sciam?
quem Elizabeth latenter coarguens, ait B.
Virgini: Beata quæ credidisti, quoniam
perficientur quæ dicta sunt tibi à Domino.

M. BAII RESPONSIO.

3. Si verbis *is̄is, hoc est corpus meum*, fit transmutatio panis in Christi corpus, igitur verbum, est, relicta propria significatione pro fieri, positum est.

Posset alius simili modo dicere: Si Christus his verbis: *Filius tuus viuit, filium reguli sanauit*, igitur verbum, viuit, relicta propria significatione, pro sanus fit, ponitur. & si Lazarum his verbis *è sepulchro eduxit: Lazare veni foras*, igitur verbum, veni, ponitur pro facio te venire. & denique si his verbis, *hoc est corpus meum*, efficitur vt hic panis fit sacramentaliter corpus Christi, igitur verbum, est, relicta propria significatione pro fieri, positum est: quasi Deus apud què ab æterno sunt omnia, (nam quod factum est in iplo, vita erat) non possit mediante verbo, est, efficere vt quod ab æterno est apud illum, etiam ex tempore apud nos incipiat esse.

1607.1.

6. Argumentum, quo docetur verbum, est, in hac enunciatione, *hoc est corpus meum*, accipi pro esse sacramentaliter. Quotiescunque elementis terrenis spiritualium rerum nomen per verbum, est, attribuitur, verbum, est, non demonstrat substantiam, sed declarat quid fidei exhibeatur, &c.

Dicis infra hac eadem responsione, *verbi est*, vnã & simplicem esse significationem, ac subiungis: *Semper namque verbum, est, significat esse, sed non semper significat*

M. BAII RESPONSIO.

nificat esse substantiam, aliquando quantitatē, aliquando qualitatem, aliquando relationem: quæ verba non tantum inter se, sed etiam cum hac ratiocinatione pugnare videntur. Inter se quidem, quia ubi analogia est, non est vna & simplex significatio: sed verbum, est, non potest nisi analogicè pro substantia, & reliquis supremis rerum generibus enumeratis ab Aristotele in Categorijs accipi, quia alioqui esset vnicum supremum rerum genus; igitur cum significat aliquando esse substantiam, aliquando quantitatē, aliquando qualitatem, aut relationem, non est eius simplex & vna significatio, sed multiplex. Cum hac verò ratiocinatione in hoc pugnare videntur hæc verba, quòd ratiocinatio præ-tendat panem à Christo demonstratum, corpus eius fuisse, non simpliciter, sed tantum sacramentaliter, & secundum quid. nam quemadmodum esse aliquid imaginariè, non est illud esse simpliciter, sed secundum quid: sic etiam esse corpus Christi sacramentaliter, non est esse Christi corpus simpliciter, sed secundum quid; ac per hoc significatio verbi substantiui, est, non tantum ex eo multiplex inuenitur secundum sententiam tuam, quia analogicè significat aliquando esse substantiam, aliquando

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

quantitatem, qualitatem, aut relationem, aut aliud supremum rerum genus; sed quia aliquando significat esse aliquid simpliciter, aliquando verò esse non simpliciter, sed sacramentaliter, seu significatiuè. Deinde non explicas in hac Christi sententia; hoc est corpus meum; an attributum, corpus meum, significet verum Christi corpus, an tantum signum, seu sacramentum corporis Christi. Nam si per metonymiam tantù significat signum, seu sacramentum corporis Christi, nihil opus est verbum substantiuum, est, nouo tropo, & in Rhetorica hactenus ignoto, explicare, dicendo quod significet esse sacramentaliter: si verò attributum, corpus meum, significat veram corporis Christi substantiam, tunc necessum est verbum substantiuum, est, à sua propria significatione deffectere, vt aliud significet, quàm significare consuevit, cum simpliciter loquimur, nempe vt significet non simpliciter esse, sed esse sacramentaliter. Oro vt hæc digneris explicare, ne forte suspicemur te obscuris verbis eos, qui parui sensus sunt, velle deludere, & nouo tropo obnubilare, quod apertè eloqui, & in lucè proferre non audes. Sed nunc ad ipsum argumentum veniamus, quo conaris ostendere verbum, est, in hac Christi sententia, hoc est

M. BAII RESPONSIO.

est corpus meum, debere accipi pro esse sacramentaliter, seu significatiuè, etiam non obstante, quod verbi, est, sit simplex & vna significatio, id quod tamen mihi videtur ænigmati simile. Inprimis itaq; in tua ratiocinatione assumis vniuersale Axioma, Philosophiæ naturali & scripturæ sacræ prorsus ignotû, & nullo tamè scripturæ sacræ exemplo, velut inductionis initio probatum: neque enim vllum adfers testimonium, in quo ostendas quotiescunque elementis terrenis, spiritualium rerum nomen per verbum est, attribuitur, verbum substantiuum, est, pro significat, vel pro esse sacramentaliter, debere accipi, sed tantum asseris te existimare esse Axioma perpetuum, & indubitatum. De quo tamen axiomate ego vehementer dubito, quia nullum videor mihi scripturæ sacræ testimonium reperire, in quo verbum, est, à sua propria significatione translatur, pro verbo, significat, aut pro eo quod est significatiuè esse, ponatur. Nam vbi Christus propter aliquam proprietatis similitudinem tropicè dicitur esse agnus, leo, ostium, serpens, vitis, lapis, aut aliud eiusmodi, non est tropus aliquis in verbo, est, quo à propria sua significatione transferatur, vt ponatur pro significat, vel pro esse sacramentaliter, sed tantû in ipsis attributis.

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

butis. Vt igitur rem compendio colligam, in his duabus sententijs, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, secundum sententiam tuam nullus est tropus in subiectis, quo à propria significatione transferantur, quia secundum tuam sententiam accipiuntur pro pane & vino proprii nominis. Nullus etiam est tropus in verbo substantiuo, est, quia vt ipse confiteris, vna & simplex est eius significatio, qua semper esse significat; igitur secundum sententiam tuam necessarium est tropum reperire in attributis, corpus meum, sanguis meus: secundum quem tropum, transferatur à substantijs, quas proprie significant, ad earum substantiarum imagines & sacramenta. Rogo igitur vt testimonium aliquod scripturae sacrae proferas, vbi haec attributa, corpus Christi, caro Christi, sanguis Christi, à significatione, qua substantias significant, transferantur, vt harum substantiarum imagines, seu sacramenta significant, ne fortè tuo axioma, cuius nullum proferas exemplum praesenti negotio conueniens, ego aliud Axioma opponam, nempe: Quòd in scripturis sacris non extet exemplum, in quo nomen aliquod Christi substantiam, siue diuinam, siue humanam proprie significans, à sua propria significatione translatur, elemento
aut

M. BAII RESPONSIO.

aut inanimatæ substantiæ tribuatur, ad significandam eius aliquam proprietatem. Nam licet Dominus apud Psalmistam, hominem ad suam imaginem conditum, & diuinæ naturæ consortem hoc honore afficiat, vt substantiæ suæ nomen tropo quodam illi commune faciat, dicens: Ego dixi, *Psal. 81.* dijestis, & filij excelsi omnes; attamen non facile inuenietur tale aliquid inanimatæ substantiæ tribuisse.

7. *Qui panem benedicunt, vel de benedicto pane participant, non debent harere in proposito pane, & poculo, sed eleuata mente per fidem considerare agnum Dei.*

RESPONSIO.

Quis nescit panem hunc benedictum, esse Christi morientis sacramentum? Vnde etiam mandatum est à Domino: Hoc facite in meam commemorationem; vt & offerentes hostiam salutarem, & participantes eleuata mente per fidem perpetuò in eam formam intenti sint, quam Christi corpus habuit, & in cruce per passionem, & in resurrectione per gloriam, & immortalitatem. Sed nunquid inde sequitur corpus istud in sacramento non contineri? Alia forma consideranda est, vt perpetuò habeatur passionis & resurrectionis memoria,

memoria,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.
moria, sed non alia substantia, quàm in sa-
cramento ipso contineatur.

8. *Sicut cum de Sacramento agitur, iubemur acci-
pere, & manducare corpus Christi, sic etiam Io-
annis 6. dicitur: Nisi manducaueritis carnem fi-
lij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habe-
bitis vitam in vobis. Sed apud Ioannem, testante
Augustino, figura est præcipiens passioni eius esse
communicandum, & suauiter atque vtiliter re-
condendum in memoria, quod pro nobis caro eius
crucifixa, & vulnerata est: igitur etiam figura-
ta sunt Christi verba, quibus ait: Accipite & man-
ducate, hoc est corpus meum.*

RESPONSIO.

Verba Christi apud Ioannem, quæ non-
dum instituto corporis & sanguinis Do-
mini sacramento, prima facie significa-
bant carnem Christi eo modo esse mandu-
candum, quo laceramus, & manducamus
carnes bouum, & arietum, iuxta Augustinũ,
simpliciter accepta, flagitium aut facinus
iubent, & ideo figurate accipienda sunt.
Sed quia nihil tale iubent verba Christi of-
ferentis corpus suum manducandum, &
sanguinem bibendum, sub specie panis, &
vini, ideo nihil opus est hic figura. Deinde
quando ait Augustinus, figuratam esse lo-
cutionem, qua dicitur; Nisi manducaueri-
tis carnem filij hominis, & biberitis eius san-
san-

M. BAII RESPONSIIO.

fanguinem, non habebitis vitam in vobis,
& Caro mea verè est cibus; nunquid dicit
figuram esse in nominibus, carnem, & san-
guinem, an potius in verbo, manducaueri-
tis, & in nomine, cibus, sicut & in nomine,
panis, quod ibi transsumitur, ad significan-
dum omne id quod vitam tribuit: sicut &
in eo testimonio, quod ex Apostolo protu-
listi, panis quem frangimus? Nondum igitur
reperisti testimonium, in quo nomina
hæc, corpus, caro, aut sanguis Christi, ad
significandam imaginem carnis, aut san-
guinis eius transsumantur, sed tantum in-
uenisti aliarum vocum translationem, quæ
designandis veri corporis & sanguinis Do-
mini proprietatibus deseruiant, nempe hæ-
rum vocum, cibus, panis, manducaue-
ritis. Sicut enim esurire dicimur, quod
vehementer desideramus: sic manducare,
quo delectamur. Cuius difficultatis tibi
consciis, hætenus videris voluisse tegere,
quod in nominibus, corpus meum, & san-
guis meus, figuram intelligeres, quam in
scripturis sanctis inuenire non potes, &
ideo illam in verbum, est, transferre voluisti.
Sed quia etiam illius verbi figuratam tran-
slationem à te præsentam, in scripturis
sanctis inuenire non potes, ideo ad huc
in luto hæres, nec inuenis, quomodo ex
scri-

scri-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

scripturis sacris hanc controuersiam inter nos componas, etiamsi illam ex scripturis sacris componendam tibi libenter offeramus. Non enim sequitur: verbum manducaueritis, & nomina, cibus & panis, ad significandam aliquam veri corporis & sanguinis Christi proprietatē transferuntur, ergo etiam nomina hęc, corpus meum, caro mea, & sanguis meus transsumuntur, ad significandas harum substantiarum imagines, aut sacramenta. Nec sub signo seruit, qui corporis & sanguinis Christi veritatem sub venerabilis sacramenti speciebus contineri contēdit, si modo per species & ipsum corpus ac sanguinem ibi inuisibiliter contentum, formam passionis eius & resurrectionis recolat; sed potius Manichæis accedit, qui per corpus & sanguinem Christi, non corporis & sanguinis veritatem, sed imaginem duntaxat intelligendam præscribit; quia si non veritas, sed imago corporis Christi intelligitur, vbi ait Christus: hoc est corpus meum; quid prohibet etiam Manichæos dicere, quod vbiunque corpus & sanguis Christi nominantur, ibi nō veritas, sed imago, seu phantasma debeat intelligi. Nec causam iuuare potest, quod super caput 6. Ioannis ait August. tract. 26. manducare illam escam, & bibere illum potum esse

M. BAII RESPONSIO.

in Christo manere, & illum manentem in se habere; quia ibi per escam & potum non intelligitur corporis & sanguinis nudum sacramentum, sicut intelligi vis per corpus & sanguinē Christi, cum ait Christus, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus: sed solum ostendit, quis sit modus manducādi veram carnem, & verum sanguinem, de quo ibi loquitur Christus; aut si ibi vllam carnis & sanguinis transumptionem intelligit Augustinus, non eam intelligit, quæ est de veritate corporis & sanguinis Christi, ad signa corporis & sanguinis eiusdem, sed tantum quæ est à capite ad corpus, id est, à Christo ad ecclesiam, vt cum dicitur, quòd iste cibus, & potus sit societas sanctorum. Vnde nec vllò modo conformiter capiti 6. Ioannis loqueris, quando temetipsum vrgens interrogas; an nō reuera panis est corpus Christi. Sac deinde respōdes, est sanè, & tamen verissimè, non substantia, sed quoad significationem: quia apud Ioannem nullum est prorsus indicium, quod panis in sua substantia permanēs sit corpus Christi propter aliquam significationem, sicut videri vis. Sed Christus se & carnem suam panem & cibum nuncupat, quia cum pane & cibo similem habet proprietatem, quia videlicet dat vitam mundo. Iuxta quem modum, e-

tiom

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

tiam pater ipse panis vocatur, cum dicitur:
 Percussus sum vt foenum, & aruit cor meū,
 quia oblitus sum comedere panem meum.
 Non enim vocatur Deus panis Angelorum
 aut hominum ante lapsum, quia pane no-
 stro vsitato significatur, sed dicitur panis,
 quia in se sperantes, & sibi adherentes vi-
 uificat, sicut panis materialis viuificat se co-
 medentes. Addis ex sacris scripturis mul-
 tas metonymias, sed quæ causam non tan-
 gunt, quia nulla earum probat corpus &
 sanguinem Christi transferri ad significan-
 dum signa eorundem, etiamsi ipsum sacra-
 mentum, sub quo Christus continetur, si-
 gnum sit eius formæ, quæ in eius morte ap-
 paruit. Et quis ignorat omnia sacramenta
 esse signa? sed dum Caluinus ex hoc funda-
 mento conatur ostendere ipsa sacramenta
 tantum esse signa, & nullum prorsus effe-
 ctum habere, nisi quod significant, non au-
 tem quod nostram salutem operentur: eo-
 dem modo prorsus argumentatur, quo tu,
 sic colligendo: Sacramentum Eucharistiæ
 est signum, ergo non est corpus, & sanguis
 Christi, cum vtrumque sit, & signum Chri-
 sti morientis pro mundi vita, & veritas cor-
 poris & sanguinis ipsius; sicut aqua in ba-
 ptismo, & signum est, & aqua esse non desi-
 nit, sed simul aqua, & signum est: sed quan-
 do

M. BAII RESPONSIO

do sibi relinquitur, tunc tantum aqua est, sicut dicit Augustinus; quid est aqua nisi aqua? quando verò sub certa verborum forma ad baptizandum adhibetur, tunc efficitur visibile signum, nec tamen dici potest, quod desinat esse aqua. sed id verè diceretur, si aqua in vinum mutaretur. Verum tu æquitatem iudicij postulas, in eo quod dixi Apostolum dicentem: Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini est? non velle dicere quid sit panis, sed quid participatione huius panis significetur, & efficiatur, quasi ego dixerim verbum, est, pro, significat, esse positum. Video enim hunc Caluini tropum, quo aliquid aliud esse dicitur, quia ipsum significat, ita animo tuo impressum, vt vix quicquam dici queat, quod non statim eo trahas. Dixi igitur in eo quod dixit Apostolus, panis quem frangimus, non significari, quid sit panis, sed quid participatione huius panis efficiatur, non exponendo verbum, est, per significat, sed ostendendo, cuius rei sacramentum sit, comestio huius venerabilis sacramenti: quasi dicas, panis quem frangimus, id est sumptio panis benedicti, est participatio, seu sumptio corporis Domini & simul omnium nostrum cum ipso vnio, id est, vnionis sacramentum, & causa. Pu-
f to

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

to enim huius transumptionis tropum tibi ignotum non esse, secundum quem etiam dicitur, quod Christus factus sit sapientia, & iustitia, id est, sapientiae & iustitiae causa.

8. Co. inth. 1.
9. Dicit Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. cap. 9. Miserabilem esse seruitutem, signa pro rebus accipere.

RESPONSIO.

Signa pro rebus non accipit, qui in tremendo Eucharistiae sacramento corporis & sanguinis Christi praesentiam agnoscit, praesertim si simul intelligat, ipsam Eucharistiam esse etiam passionis Christi memoriam, quia & rei significatae veritatem agnoscit, & per sacramentum, quo significando referatur, intelligit. Seruitus est, ubi quod signum est, res tantum esse putatur non ubi signum agnoscitur, mentisq; oculus ad diuina erigitur, & res quo illo signo tegitur, non ignoratur, sed honoratur.

10. Addis, Christum in omnibus sacramenti nos reuocare ad ascensionis suae in caelos considerationem, ac proinde non est nobis de substantiarum corporalium transmutatione laborandum.

RESPONSIO.

Quod si alius dicat, Christum sua incarnatione & omnibus miraculis, quae in terris fecit, nos ad cognitionem & amorem caelestium

M. BAIL RESPONSIO.

lestium reuocare, igitur non esse contra Manichæos, neque de veritate incarnationis, neque de veritate miraculorum laborandum, sed etiam de ijs, ad quæ nos per ista reuocat. Vidēsne in quæ prærupta nos eiusmodi argumenta præcipitent?

¶ 1. Paulus in finitjs locis panem post consecrationem non minus panem appellat, quam ante, igitur euertit commentum transsubstantiationis.

RESPONSIO.

Christus apud Ioannem se panem appellat: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi; igitur euertit suæ diuinitatis atque humanitatis veritatem. item dicit: Panis quem ego dabo, caro mea est; igitur euertit carnis datæ in cruce veritatem. Si autem & Christus, & caro eius, panis seu cibus verissimè dicitur, quia dat vitam mundo, quare non potest simili tropo etiam panis benedictus, & in corpus Christi conuersus, panis nuncupari, etiam si post benedictionem non remanserit substantia panis, sed forma panis remanente, versa sit in corporis Christi veritatem?

Post hæc profers aliquot sanctorum patrum testimonia, quibus videri vis, eos suo tempore sensisse ac docuisse sententiam, quam tueris. Sed quia his ante annos ferè quingentos per Lanfrancum, Guitmundum,

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

dum, Algerum, & nostro saeculo per Ioan-
nem Hesselium, aliosque plures, plenissime
satisfactum est, productis etiam longe plu-
rium, pluribusque ac manifestioribus sen-
tentijs, quibus manifestè probantur id &
docuisse, & sensisse, quod usque in hodie-
rum diem sentit & docet Ecclesia catholi-
ca, id quod & ipse satis videris agnoscere,
quando fateris eos interdum hyperbolicè
de hoc Sacramento locutos. Nam quod a-
pertè & simpliciter dixerunt, hos videris
hyperbolicè dictum interpretari, ne cogatis
fateri esse mendacium. Quia igitur his pa-
trum testimonijs per alios satis responsum
est, ideo his prætermisissis ad illud transeo,
quod ais in fine tuæ responsionis;

12. *Horrendam Gotthorum vastationem, Ecclesi-
am corrupisse, ipsamque Romanorum Pontificum
fulminibus territam, inuexisse doctrinam de trans-
substantiatione.*

RESPONSIO.

Obsecro ex qua scriptura sacra aliquan-
do didicisti, Ecclesiam Christi, persecutio-
nibus esse corruptam, & non potius à vitijs
& erroribus, qui dormientibus hominibus
tempore pacis irrepere solent, veluti à som-
no excitatam, & purgatam, promittente
Domino apud Psalmistam: Si derelique-
rint

M. BAII RESPONSIO.

rint filij tui legem meam, & in iudicijs meis *Psal. 88.*
non ambulauerint, si iustitias meas prophana-
uerint, & mandata mea non custodie-
rint, visitabo in virga iniquitates eorum, &
in verberibus peccata eorum: misericordi-
am autem meam non dispergam ab eo ne-
que nocebo in veritate mea. Non enim
continet Deus in ira misericordias suas, sed
corripit in misericordia & miserationibus.
Sicut etiam Ecclesia orat apud *Psalmistam* *Psal. 6.*
Domine ne in furore tuo arguas me, neque
in ira tua corripias me. Non enim in ira
corripit, quando ad hoc corripit, vt emen-
det & purget palmites in se fructum facien-
tes, vt fructus plus afferant. Vnde etiam con-
fidenter dicit: Virga tua, & baculus tu- *Psal. 22.*
us, ipsa me consolata sunt fructu videlicet,
qui ex flagellis nascitur. Bonum mihi, in- *Psal. 118.*
quit, quia humiliasti me, vt discam iustifi-
cationes tuas, De quo Apostolus: In dis- *Hebr. 12.*
ciplina perseuerate, tanquam filijs vobis
offert se Deus. & rursus apud *Psalmistam*:
Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, *Psal. 128.*
dicat nunc Israel; id est, se antiquis exemplis
in persecutione consoletur: sæpe expug-
nauerunt me à iuuentute mea, etenim non
potuerunt mihi, scilicet nocere, sed potius *Genes. 25.*
prodesse, quia maior seruiet minori, &
omnis iniquorum persecutio consumitur,

AD QVAEST. S'ANCT-ALDEG.

operando salutem iustorum: disciplinam
 Ecclesiae non persecutio, sed pax longa
 corrumpit. Vnde Prosper in Sententijs: Inimi-
 ci Ecclesiae quolibet errore caecentur, si
 accipiunt potestatem corporaliter affigen-
 di, exercent eius patientiam: si tantum-
 modo male sentiendo aduersantur, exer-
 cent eius sapientiam, & etiam vt inimici di-
 ligantur, exercent eius benevolentiam, quia
 Deus ijs, qui eum diligunt, omnia coopera-
 tur in bonum. Sed & ipse memoria repe-
 tens, quae ab annis 56. vidi, quando autho-
 re Luthero, coepit haeresis has inferiores
 prouincias infestare, inuenio & abbatias
 monachorum, & capitula canonicorum, &
 multitudines inferiorum clericorum, & tur-
 bam laicorum, ab innumeris & nefandis lee-
 leribus esse repurgatas: quae facile possem
 explicare, si luberet in hominum vitijs ex-
 patari. Noli ergo Sanct-Aldegonde fra-
 ter, noli existimare, Ecclesiam Christi fuisse
 Gothorum vastatione corruptam, aut
 extinctam, vt perniciosum errorem de trans-
 substantiatione susciperet, susceptumque
 defenderet, sed crede fuisse à somno exci-
 tatum & purgatum, vt nascenti errori cir-
 ca tremendum Eucharistiae Sacramentum,
 sese syncerè & constanter opponeret, & fi-
 dem Catholicam non tantum verbo, sed
 etiam

M. BAII RESPONSIO.

etiam celebri festiuitate, & conuenientibus ritibus, toto orbe terrarum concordibus animis prædicaret, sicut hodie transactis quingentis annis ab exorto errore, constantissime prædicat. Hæresum & schismatum est, instar torrentis subito extolli, & sedata tempestate paulatim deficere, sicut testatur Psalmista: Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros libani, & transiui, & ecce non erat: & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Sicut defecerunt Donatista, qui de ducentis septuaginta Episcopis gloriabantur: defecit Berengarius, & post eum Hus & V Viclef, imo & ipse Lutherus magna ex parte, recedentibus ab eo Carolstadio & Zuingio, qui sine episcopis & presbyteris, alijsque sacris ordinibus in sacra scriptura commendatis, sine concilijs in Euangelio à Christo propositis, vendendi videlicet omnia quæ possidentur, & castrandi se propter regnum Dei, filiorum ab Ecclesia recedentium turbam coaceruantes, Caluino sectam parauerunt, quæ an diu subsistet, an verò paulatim degenerabit ad sectam Anabaptistarum, sicut Lutherana degenerauit ad sectam Calvinistarum, nouit altissimus, qui ad nostram correptionem & purgationem, illam sectam & alias permisit exurgere.

Psal. 36.

Matth. 19.

AD QVAEST. ALD. M. B. RESP.

gere: quæ aut non flagellatur, recedente ab
eis zelo Domini, aut flagellis non emendan-
tur, sed proficiunt in peius, errantes, & in er-
rorem mittentes: Christi verò Ecclesia, ad-
uersus quam portæ inferi non præualebunt,
stabit in æternum, & licet aliquando velut
obnubiletur multitudine scandalorum, &
falsorum fratrum, qui orta persecutione
exeunt, & instar palearum, vento flante huc
atq; illuc rapiuntur: attamen etiam tunc in
suis firmissimis eminet, vt nunquam abs-
condatur ciuitas super montem Christum
posita, sed semper & bonis ad consolatio-
nem, & malis ad persecutionem satis
fit nota, & ab hæresibus, schis-
matibusq; discreta. Bene

vale 7. Ianuar. Anno

1578.

F I N I S.

REVE.

REVERENDO

PATRI ABBATI

PARCENSI

Michael de Baij.

Reuerende Pater, sentio fratres vestros, & totam familiam vehementer contristari, propter longam absentiam tuam. Et quantum mihi videtur, non im-

meritò contristantur: non tantum propter detrimentum, quod ex hac absentia tua, & in spiritualibus, & in temporalibus patiuntur; sed etiam propter periculum conscientia tuae, quam putant, sicut & ego puto, non posse diutius sine graui peccato ab oculibus suis abesse. Quis enim nescit, pastorem in tantis difficultatibus & periculis debere suo gregi adesse; imo etiam pro illo animam ponere, quando non patitur peculiarem persecutionem praë fratribus suis?

Cui accedit, quod satis intelligam te consensisse & iuramento firmasse vnionem statuum, etiam cum ijs, qui se Romanæ, & Catholicæ

f s

tholicæ

EPISTOLA

tholicæ Ecclesiæ Desertores profitentur, sub principe Auraico tanquam Governatore Brabantia, & Vicegubernatore omnium prouinciarum inferioris Germaniæ; nõ obstante, quod se palam Bruxellæ Caluinistam professus sit. Id quod (pace tua dicam) quantum mihi videtur, nec pte, nec per consortes tuos, sine graui scelere fieri potuit.

Heb. 10.

Primùm quidem propter manifestum scandalum. Nam vsque ad id tempus, Ordines huius patriæ semper vnanimiter iactauerunt se velle manere, non tantum sub obedientia Regiæ maiestatis, sed etiam in fide Romana Catholica: querebanturque sibi magnam iniuriam fieri, quod & summo Pontifici, & Catholicæ Maiestati, per quosdam intelligebant aliud suggeri. Nunc verò per hanc vnionem cum subtractionis filiis in perditionem, sub homine, qui se palam hæreticum profitetur, proprioque se iudicio condemnat, non tantum summo Pontifici, & Regiæ Maiestati, sed etiã omnibus cordatis fidelibus ingeritur manifesta suspicio quod ab vtraque; illa sua professione Ordines recesserint, aut certè ad illudendum fidelibus, nõ animo, sed verbis duntaxat professi sint quæ sunt professi. Eo quod hæc vnio cum ijs, qui se palam vocat Desertores Romana

MICHAELIS BAIL.

manæ & Catholicæ religionis, sub homine qui se palam Calvinistam profitetur, directe tendat ad contemptum Regiæ Maiestatis, subuersionem Catholicæ fidei, & exterminium sacerdotij, quod Calvinistæ canepius & angue oderunt.

Et cum nemo possit sibi superiorem assumere, nisi in eum finem, ut eius vigilantia & solitudine in suo sancto proposito iuuetur & defendatur: (nempe Christianus catholicus, in vera Christiana religione; & monachus in professione monastica, &c.) quomodo reclamante prima ciuitate Brabantiæ Louanio, & alijs multis viris illustribus, (quorum nonnulli ob eam causam, fictis mendacibus litteris, putantur Gandauim vincula cõiecti, & adhuc detineri) potuistis & vobis, & nobis hominẽ præficere, quem iam certò sciebatis, & Catholicæ religioni, & monastico instituto vestro, ex professo esse inimicum? ijsque ministris potissimum vtentem, qui ob hæresim sunt veræ pietatis aduersarij? quique aut statim omnẽ pietatis speciẽ è templis abolent (sicut tota Hollandia & Zelandia testatur) aut tantisper dissimulando permittunt, donec quaeritis occasionibus, sine tumultu possint (sicut in Calvinismo iurarunt) ad eius subuersionem peruenire. Imitantur enim Iulianum

apo.

E P I S T O L A

apostatam, qui initio non palam persecu-
 tionem in Christianos exercebat; sed po-
 pulis quæcunque vellent, in eos commit-
 tere permittebat, aut etiam clam manda-
 bat, & maximè in clerum; vt sublatis duci-
 bus, plebs in obliuionem religionis facilius
 deueniret. In hoc tantum Iuliano dissimi-
 les, quòd ille nullum iuramentum de con-
 seruanda religione præstitisse legitur; vt
 Auraius Princeps cum asseclis suis, qui, vt
 Catholicis imponant, & quiduis facile iu-
 rant, & opportunitatem nacti, iuramenta
 pro ludo habent. Hinc ad seruandas
 ciuitates finguntur necessaria esse templo-
 rum, coenobiorum, & aliorum locorum ad
 pietatem institutorum incendia; idq; con-
 fractis prius imaginibus, & conculcatis, pro
 dolor, sacramentis. Hinc à sacerdotibus &
 monachis exiguntur illicita iuramenta; vt
 aut exules fiant, eosq; tum bonis omnibus
 exuant, aut impietati consentiant. Hinc ci-
 uitatibus, & militibus præficiuntur here-
 tici, aut erga Catholicos veterisq; religio-
 nis cultores malè affecti; vt eos onerando
 multitudine militum, & varijs modis vexan-
 do eo compellant, vt malint miserè in exi-
 lio viuere, quàm in paternis auitisq; ædibus
 tot ærumnis exerceri.

Porro sicut Princeps Auraius susceptu-
 rus

MICHAELIS BAIL.

rus Bruxellæ gubernationem Brabantiaë,
dicitur iurasse conseruationem Romanæ
& Catholicæ religionis in ciuitatibus Bra-
bantiaë, sic etiam ingressus ab expeditione
Montensi in Hannonia, & proficiscens in
Hollandiam, Mechliniaë (me etiam audi-
ente) professus est, se non venisse in hanc
patriam cum exercitu, vt aliquid immuta-
ret, aut sacerdotes, monachos, & alios cle-
ricos de suo loco deturbaret; sed tantum,
vt liberaret patriam à seruitute Hispanica:
quam religionis conseruationem, etiam
quibusdam ciuitatibus Hollandiaë iurauit.
Obsecro vt in Zelandia, aut Hollandia vel
vnus pagus, qui se tunc eius subiecit impe-
rio, designetur, in quo seruata sit supradi-
cta professio?

Fiunt hæc quidem plerumque tumultu
quodam phanatico, per homines seditio-
sos siue subornatos, vt multi persuasum ha-
bent, siue vltro currentes: sed quomodo-
cunque fiant, certè imperante Principe Au-
raico fiunt, idque impunè, quæ illo prius
non imperante non fiebant; & postquam
semel facta sunt, non emédantur. Et quan-
to ingeniosius, artificiusque fiunt, tanto ma-
nifestius produnt mysterium iniquitatis,
quod nunc operari testatur Apostolus; do-
nec reueletur ille iniquus, cuius hi præcur-
sores

2. Theff. 2.

EPISTOLA

feres esse videntur, omnibus speciosè libertatem religionis promittentes; saltem donec principatum obtineant, & manifestam tyrannidem exercere queant: & illam libertatem soli impietati (hoc est, Calumniosa secta, alijsque sibi gratis hæresibus tantummodo) permittentes. Cum eim Catholica religio hætenus libera fuerit, quid promittendo libertatem religionis, intelligere possunt, nisi tyrannidem hæreticam, qua Catholicam religionem extinguant?

2. Corin. 7.

Clamat Apostolus: Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cū iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fidei cum infidei? Et nos temporalem vtilitatem prætextentes, vltro nobis præficimus hominem, qui palam se hæreticum, id est, lupum profiteretur: vt hæreticorum communionem semel ingressi, à Christi societate Regisque obedientia separemur; & vt ipse noua potestate adiutus, fidem Catholicam facilius extirpet, & suæ tyrannidi resistentes etiam malis artibus sub prætextu iustitiæ opprimat. Nam ex hac causa antiquissimo iure constitutum est, vt subditus fidelis non teneatur obedire superiori, si à fide Catholica manifestè defecerit, ne videlicet potestas,

MICHAELIS' BAII

testas, quæ fidelibus ad ædificationem datur, iam factis hæreticis, ad destructionem & subuersionem fidei patrocinetur, & seruiat.

Cum patria hæc nuper maximo turbata
 dissidio, propter vim exterorum, qui putabantur eam velle exterminare, & in extremam seruitutem redigere, in maximo periculo versaretur, ne fortè Auraicus (qui cum suis tum temporis in armis erat) magnam eius partem iam armis destitutam occuparet, & occupatam Catholica religione spoliaret, sicut prius in ijs Hollandiæ, Zelandiæque partibus fecerat, quæ se illi subiēcerant: ad vitandum tantum malum, multis viris bonis consentientibus, inita est quædam pax statuum harum prouinciarum cum illo, & statibus illi subiectis. Quam pacem multi pij & eruditi viri, attento rerum statu, qui tum erat, cum iniretur, etiam postea Catholicæ fidei vtilem fore putauerunt, sicut subscriptionibus suis testati sunt: tum quia Auraicus cum suis submittendo se ordinationi generalium statuum, quoad exercitium religionis in Hollandia, Zelandia, & Bomelia, magnam reconciliationis spem præbebat (erant enim tum reliqui status harum prouinciarum Catholici, & quauis occasione data, semper pro-

*De pace
 Gandauensi
 & piorum
 subscriptione.*

pro-

EPISTOLA

protestabantur, se velle retinere fidem Catholicam, & Catholicæ Maiestatis obedientiam) tum etiam, quia per hoc subscriptum testimonium videbant futurum; vt D. Austriacus in Gubernatorem facilius susciperetur, faciliusq; sic congregatis statibus generalibus in Hollandia & Zelandia religio Catholica instauraretur. Sed sicut Lutherani, viuente clarissimæ memoriæ Carolo Quinto, vt obtinerent quæ petebant, sese concilio generali dolose submisserunt, hoc modis omnibus agentes, vt nullum concilium vnquam cogeretur: sic etiã serò discimus, ipsum Auaicum cum suis, nihil minus quàm generalem statuum congregationem, reconciliationem, aut patriæ tranquillitatem intendisse; sed omnia dolose egisse, vt patriã malis artibus à fide Catholica, & Regiæ Maiestatis obedientia auocatam, suæ tyrãnidi tanquam alter Ieroboam subijceret. Quæ malitia si tunc satis innotuisset, puto quod dicta pax neq; iniuncta, neq; à viris bonis fidei Catholicæ utilis iudicata fuisset. Sed nõ est nouum viros bonos hæreticorum perfidia & astutia deludisse, sicut ex concilio Ariminensi, & plurimis historijs, atq; etiam recentibus exemplis (vel sola illa in Amsterdameses & Harlemenses hæreticorũ perfidia) nimis manifestũ euasit.

In-

Intelligo ex vrbe missam excommunicacionem in omnes supradictæ vnionis participes, qui ad sanio-rem mentem redire nolint. Quam metuo etiam in te nominatim exequendam nisi redieris: & fortè non immeritò. Quia si olim tempore D. Cypriani pœnitentiam publicam agebant, qui timore mortis dato pretio libellos accipiebant, quibus viderentur satisfacisse edictis feralibus de colendis idolis, licet thus non adoleuissent, nec cibos immolatos degustassent, putantes, quia os & manus pollutas non habebant, etiam conscientiam simulatione pollutam non esse: quanto magis puniri merentur, qui suo consensu, aut dissimulatione totam patriam, etiam magna ex parte inuitam, in consortium & subiectionem, seu potius tyrannidem hominis apertè hæretici, & in manifestum hæresis periculum pertraxerunt, qui que cognita veritate, recusant contrario facto destruere, quod malè construxerunt: imo etiam legitime iussi & requisiti, proprium officium præstare recusant; ne fortè iniquitatis consortium, à quo seducti sunt, offendant.

Nec tantum scelus abluit, quod huic vnioni humano quodam timore consensisti; quia & ipsi Libellatici apud D. Cyprianum, de quibus supra locuti sumus, timore

EPISTOLA

& errore faciebant: quod faciebant, & tamen non recipiebatur eorum poenitentia, nisi aut iusto tempore in ea perseuerassent, aut vigerentur mortis periculo: quorum tamen crimen videtur mihi vestro longè leuius.

Cura igitur, vt quod errore & infirmitate peccatum est, quantum te concernit, manifesta detestatione emendetur, palam eos damnando, quorum errori consensisti; & poenitentia viam illis ostendendo, qui tibi ad lapsum duces extiterunt. Nec legitime & sufficienter requisitus, debitum officium deneges, timens, ne fortè eos offendas, qui te tam graui vulnere affecerunt: sed libera voce profiteri, quod secundum Deum sentis. Præsta gregi tuo debitum ministerium, & facto tuo restitue patriæ consilium, quod in hac vnione constanter dare debuisti: sicut dederunt prælati Hannonia, qui huic vnioni recusarunt consentire: & sicut dedit Academia Louaniensis, quando respondit se non posse præstare iuramentum, quod hanc vnionem firmare videbatur. Fefellit te humanus timor in admittenda culpa, non te fallat in agenda conuenienti poenitentia nunc præsertim, quando iniquitatis consortio videtur etiam manifesta hæresis accessisse, per D. Augustinum con-

contra literas Petiliani, & contra Cresco-
 nium Grammaticum olim ex professo de-
 structa; nempe quòd hæretici nulla sint co-
 ertione puniendi, sed suo arbitrio relin-
 quendi: eo quod fides sit Dei donum. Nam
 hæresis ista continetur libello Antuerpiæ
 edito auctoritate Illustrissimi Archiducis
 Austriae, qui ex suæ receptionis formula me-
 ritò præsumitur hanc editionem non ad-
 misisse sine consensu ordinum patriæ: qui
 etiam iurauerunt, se modis omnibus impe-
 dituros, ne quis aut Catholicos aut hæreti-
 cos verbo aut facto, molestia propter suam
 fidem afficiat. Nam hoc iuramento ma-
 nifestè significant, se omnino intendere
 vnumquemque suo arbitrio relinquere, vt
 credat quod volet; sicut videtur libellus iste
 prætere. Est quidem fides Dei donum,
 sicut & cætera virtutes, quibus bene viui-
 tur, & à vitijs abstinetur; propter quod o-
 randum est, vt Deus incredulis fidem tribu-
 at, sicut & cætera opera virtutum, quibus
 bene viuitur: sed est etiam opus liberi arbi-
 trij; propter quod & verbis, & supplicijs
 admonendum est liberum arbitrium, vt
 contra Euangelij prædicationem, cor su-
 um non obduret, nec resistat verbo verita-
 tis; quia seruus verbis non potest erudiri:
 multo autem minus obstinatus hæreticus.

EPISTOLA MICH. BAIL.

Scripsit D. Augustinus contra hunc erro-
rem etiam libellum de Correctione & gra-
tia, ostendens non propterea negligendam
esse disciplinam; quia gratia, & donum Dei
gratuitum est, ob quod neglectum quispi-
am corripitur: sed & diligenter orandum
esse, ut Dei donum tribuatur: & nihilomi-
nus docendum, admonendum, & corrip-
endum liberum arbitrium, ut opus
hominis esse comprobetur,
quod etiam à Deo sup-
pliciter postu-
latur.

DE IVRAMEN-
TO, QVOD IVSSV
ORDINVM INFERIORIS GER-
mania, à Clericis, & Monachis
exigitur.

T autem intelligatur, cur
suprà illicitum dixerim iu-
ramentum, quod iussu
ordinum patriæ, per infe-
riores magistratus ciuiles,
à Clero, & Monachis, sine
iudicio priuilegiorum, & libertatis Ecclesi-
asticæ (sicut irridendo ecclesiasticos dicere
videntur) exigere iussum est: diligenter in-
tuendum est, quid ipsum iuramentum in se
contineat. Imprimis enim continet affir-
mationem, seu comprobationem pacis
Gandauensis, cum declaratione, & assecu-
ratione subsecuta: quæ declaratio conti-
net expressam vnionem iurantium, cum ijs;
qui se vocant Desertores Romanæ, & Ca-
tholicæ religionis. Igitur qualiscunq; iam
habenda sit pacificatio Gandauensis: atta-
men quisquis hoc iuramentum præstiterit,
eo ipso, saltem ratione declarationis postea
subsecutæ, communionem iungitur cum ijs,

DE IVRAMENTO

qui se vocant Desertores Romanæ Catholice religionis; ac per hoc recedit à communionem Ecclesiæ Catholice, quæ cum manifestis, & suo iudicio condemnatis hæreticis communionem habere non potest, fitque schismaticus.

Secundò continet, quod iurans ad hoc totis viribus laborabit, vt neque Catholici hæreticis, neque hæretici Catholicis ob religionis causam facto vel verbo vllam inferant molestiam. Quàm sollicitè huic parti satisfacere studeant hæretici, nimis manifestè & plurimorum ingenti dolore ostenderunt Amsterdami, Harlemi, & alijs pluribus locis. Sed quisquis episcopus, aut presbyter hoc iuramentū præstiterit; nõne se astringit, vt nõ pareat Apostolo scribenti Timotheo: Testificor corã Deo & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos, & mortuos; per aduentum ipsius, & regnum eius: prædicaverbum; insta oportune, importune; argue, obsecra, increpa cum omni patientia, & doctrina? Et rursus ad Titum: Increpa illos durè, vt sani sint in fide. Nam hoc iuramento constrictus, ne verbo quidem importunus esse poterit; aut eos increpare, qui à veritate defecerint, aut ei resisterint: aut si quid tentauerit, statim prætextu perijurij, conijcietur in vincula, aut mittetur in exilium

2. Timot. 4.

Titum. 1.

lium: imò tenebitur eos contra quemcun-
que defendere, si fortè propter religionem
hæreticam impetantur. Potest quidem epi-
scopus, aut presbyter certis temporibus &
locis veritatem reticere: sed nunquam po-
test iurare vel vouere, quod eos non doce-
bit, neq; increpabit, qui veritati restiterint;
& multo minus, quod eos contra quemcun-
que in sua impietate defendet: quia hoc est
directè impio in sua impietate præbere au-
xilium.

Tertiò, decretum ordinum promissio-
nem exigit, quòd iurans corpore & bonis
cooperabitur Archiduci Matthiæ, id est,
Principi Auraico, qui sub eius nomine im-
perat, ad eijciendum D. Ioannem Austria-
cum ex hac patria cum omnibus illi cohæ-
rentibus. Hic ciuilè quæstionem non discu-
tio: An ordines huius patriæ, iustas & suf-
ficientes causas habeant insectandi Sere-
nissimum Principem D. Ioannem Austria-
cum, à Catholica Maiestate constitutum
generalem huius patriæ Governatorem, &
ab ipsismet ordinibus semel vnanimi con-
sensu susceptum: an potius quæstas, & à
Principe Auraico confictas, suggestas, &
malis artibus vulgo malè persuasas; vt sub
nomine Archiducis, instantibus homini-
bus seditiosis, toti patriæ præficeretur,

DE IVRAMENTO

& eiusdem spolijs adiutus, Catholicæ Majestatis potentiaè facilius resisteret: Hoc solum nunc inquirō; An Clericis & Monachis liceat militem agere, ac corpore & bonis quempiam è patria fugare. Hoc olim conatus est Iulianus Apostata, cogens clericos & monachos ad militiam; sed eius conatus ab Ecclesia damnatus est. Cùm itaque Clericis non liceat militare; manifestum est iniquam esse constitutionem, qua iubentur promittere, se tanquam milites, corpore & bonis cooperaturos, vt D. Ioannes Austriacus cum omnibus sibi cohærentibus toto Belgio exturbetur.

Sed dicet quispiam, plerisque locis, per magistratus seculares, qui adhuc fideles dici volunt, & iurandi formam, ab ordinibus patriæ clericis propositam, forsitan erubescunt, à clericis non eam iurandi formam exigi, quam ordines præscripserunt; sed aliam quandam mitiorem. Certè qualiscunque forma exigatur; difficilè est eos, qui iurant, non ingredi communionem cum illis, qui se vocant Desertores Romanæ Catholicæ religionis (quibusdam ordines huius regionis arctissimis iuramentis constricti sunt, quosque contra quemcunque etiam in sua heresi defendere iurauerunt) & schismate non inquinari. Sed demus, per quosdam

CLERICORVM

dam magistratus seculares, à suæ ditionis clericis iuramentum exigere, quod neque communionem cum Hæreticis contineat, neque impedimentum Euangelicæ prædicationis, & correptionis, quam ab Episcopo requirit Apostolus; neque etiam promissionem cooperandi ad eiiciendum D. Ioannem Austriacum, cum adhærentibus, sed tantum quod Clerici erunt suo ministerio contenti, nec quicquam molienter aduersus eos, qui communem hostem D. Ioannem Austriacum, cum adhærentibus, propulsabunt: adhuc tamen impium est iuramentum. Non quia per se impium est, quod iuratur; sed quia ad hoc iuratur, ut impio decreto, quod plane damnandum, ac fugiendum fuit, aliquo modo pareatur. Habet enim impietatis speciem, & suo exemplo ad impietatem ducit. Qui vult videri propositis contra Euangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse, inquit Cypri. hoc ipso iam *Epist. 37.* paruit, quod videri paruisse se voluit. Vnde nec solos thurificatos, qui sacrilegis idolothytorum cōtactibus manus suas atque ora maculassent, crimini dicit obnoxios: sed etiam Libellaticos, qui nefandis libellis conscientiam polluissent, dando videlicet pecuniam idololatriæ exactoribus, & literas satisfactionis accipiendo, ne ulterius ad

DE IVRAMENTO

thurificabundum vrgerentur. Licet igitur æquari non debeat, qui impium iuramentū per ordines patriæ decretum & iussum præstitit, ei, qui vt impio decreto satisfecisse videatur, coniuente ciuili magistratu, aliud quippiam, alio qui licitum, iurauit: attamen vterque lapsus est, & impio decreto consensit; alter iurādo quod impium est; alter simulando, & alios suo exemplo ad impium iuramentum prouocando. Vnde Cypr. de exhortatione martyrum cap. ii. Ne quis libelli, inquit, nec alicuius rei oblata sibi occasione, qua fallat, amplectatur decipientiū malum munus: nec Eleazarus tacendus est; qui, cū sibi offerretur à ministris regis facultas, vt accepta carne, qua liceat vesci, ad circumueniendum Regem simularet se illa edere, quæ de sacrificijs, atque illicitis cibis ingerebantur, consentire ad hanc fallaciam noluit, dicens nec ætati suæ, nec nobilitati conuenire id fingere, quo ceteri scandalizarentur, & in errorem inducerentur. Nec iurantes excusat, apud exactores queuis ante iuramentum præstitum facta protestatio, quia & ipsi Libellatici apud exactores idololatrię, teste Cyp. pulcherrimam protestationem præmittebant; & tamen non carebant crimine: tum, quia volebant videri satisfecisse iursioni, quam auersari debe-

rant:

rant: tum etiam, quia alios ad satisfaciendum
 prouocabant. Sic enim ait Cyp. epist. 52. Quam
 acerba duritia, Libellaticos cum ijs, qui sacrificauerint,
 iungere? quando is, cui libellus acceptus est, dicat: Ego
 prius legeram, & Episcopo tractante cognoueram,
 non sacrificandum idolis, nec simulachra seruum
 Dei adorare debere; & idcirco ne hoc facerem,
 quod non licebat (cum occasio libelli fuisset
 oblata, quem nec ipsum acciperem, nisi ostensa
 fuisset occasio) ad magistratum vel veni, vel
 alio cunte mandauit, Christianum me esse,
 sacrificare mihi non licere, ad aras diaboli me
 venire non posse, dare me ob hoc primum,
 ne quod, non licet, faciam. Nunc tamen etiam
 iste, qui libello maculatus est, posteaquam
 nobis admonentibus didicit, nec hoc se facere
 debuisse; & si manus pura sit, & os eius
 feralis cibi contagia nulla polluerint, conscientiam
 tamen eius esse pollutam, flet, auditis nobis,
 & lamentatur. Ecce qualem protestationem,
 Cyp. teste, faciebat Libellaticus, priusquam
 satisfactionis libellum redimeret; & tamen
 dando pretium, ne faceret quod impie mandabatur,
 recedebat mente pollutus: quia si non
 manifesto crimine, certe errore deceptus id
 fecerat, quod non licebat: sicut etiam hoc
 tempore faciunt, quicumque;

ma-

DE IVRAMENTO CLER.

magistratibus vrgentibus quippiam iurant, vt iursioni ordinum patriæ cum hæreticis iunctorum aliquo modo satisfecisse putentur, & deinceps ad iurandum non vrgentur; etiamsi alioqui licitum sit, quod iurauerint. In hoc tamen differunt, qui licitum quippiam iurant, ab ijs qui res iurant illicitas; quòd hi iurantes, quod facere non possint, periuri sint, sicut docet Aug. in ser. 117. in ijs, qui Louanij recenter impressi sunt: illi verò minimè; sed tantum in hoc peccant, quòd impio decreto aliqua ex parte consentiunt, & suo exemplo alios ad consentiendum inuitant, sicut diximus. Quod superest, opto R. T. P. rectissimè valere, & salutaribus consilijs semper auscultare. Louanio.

Societatis Jesu Paderbornæ

In credendi libertatem.

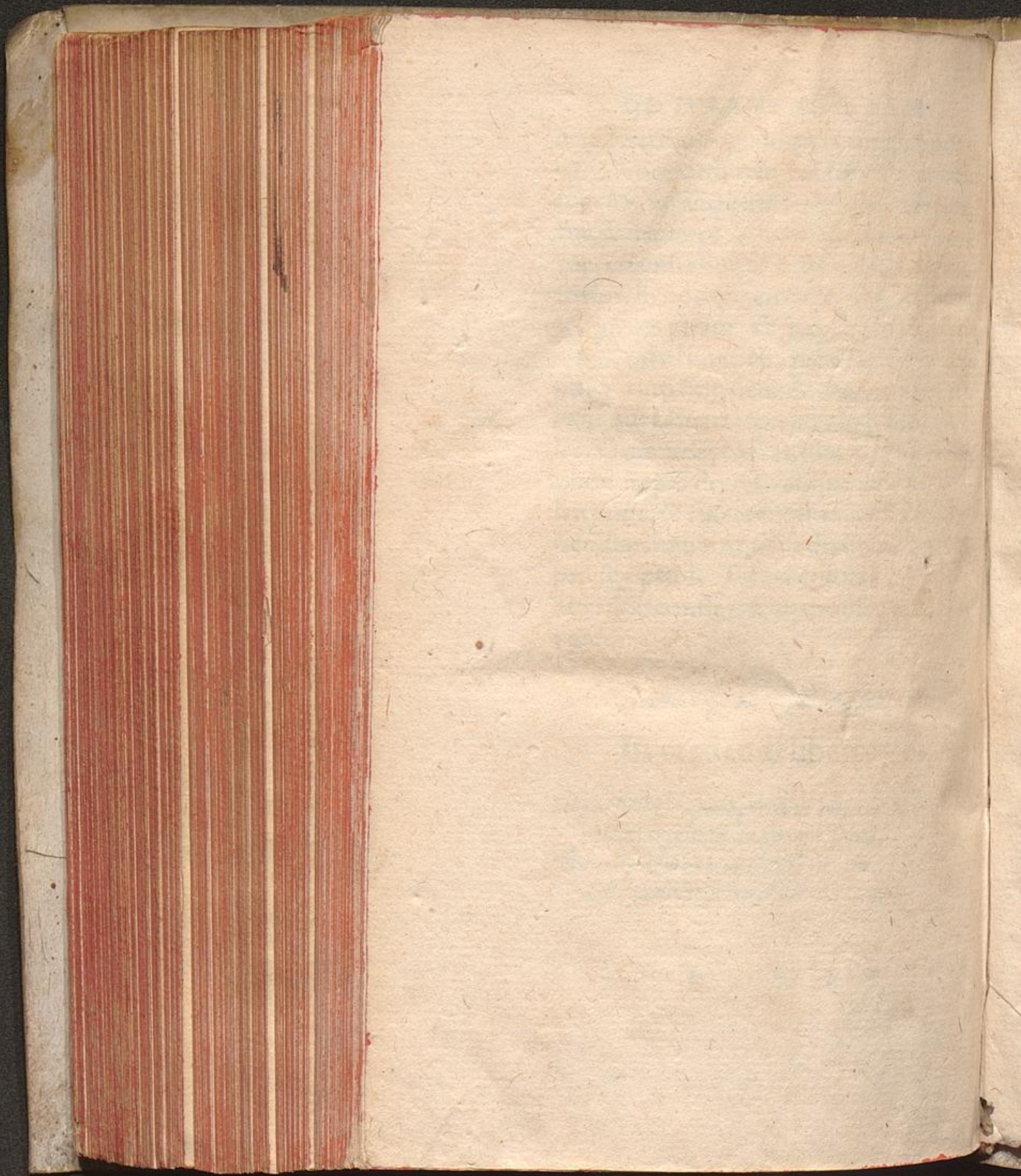
*Libera Relligio quamprimum intrauit in orbem,
Pelluntur subito pax pietasq; simul.
Libera Relligio ni mox excesserit orbe,
Asperius miseros bella futura prement.*

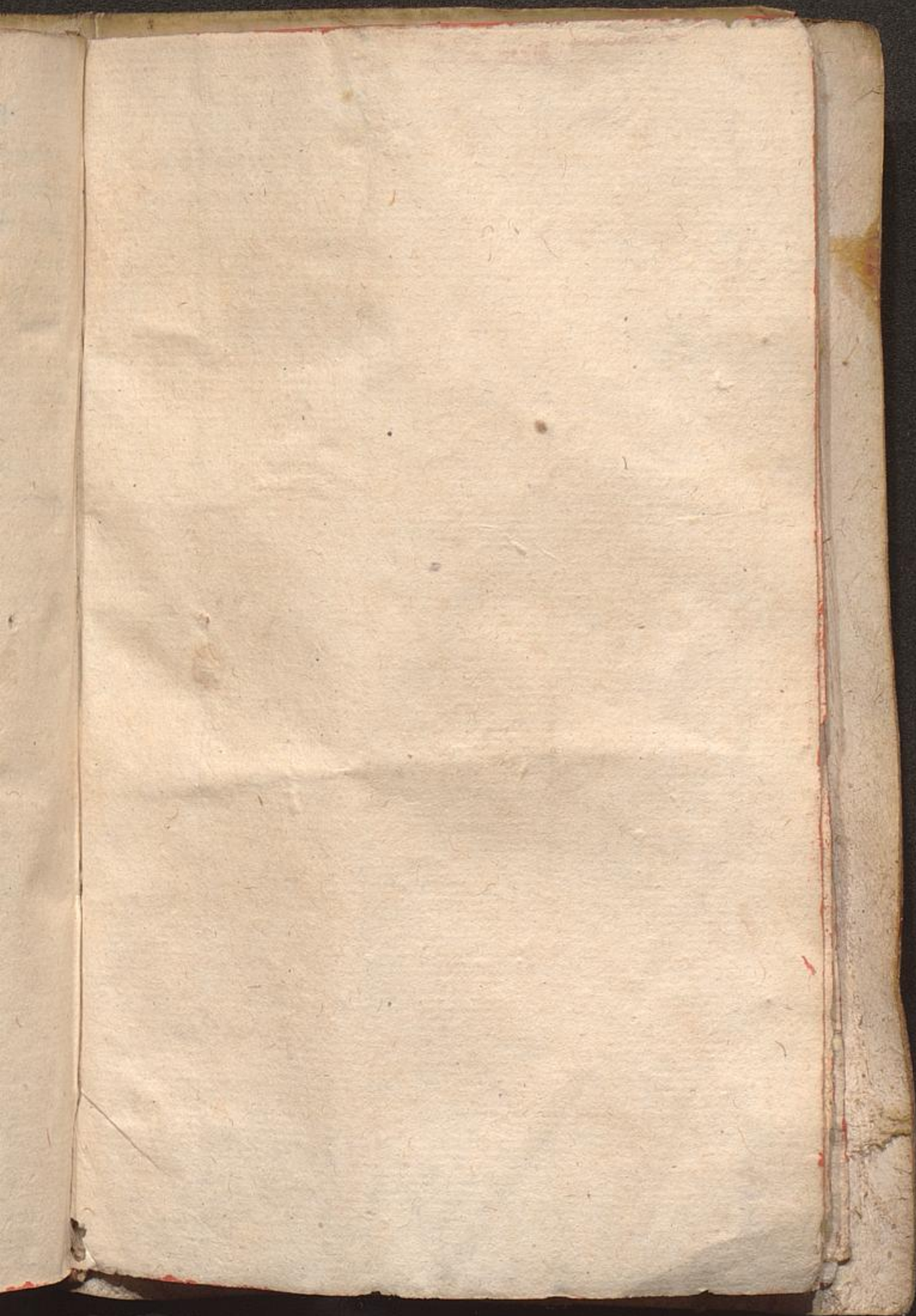
F I N I S.

R.
iurant,
aëreticis
se puten
vrgean-
od iura-
licitum
nt illici-
on pos-
ser. 117.
sunt: il-
peccant,
te con-
confen-
quod su-
re, & fa-
re. Lo

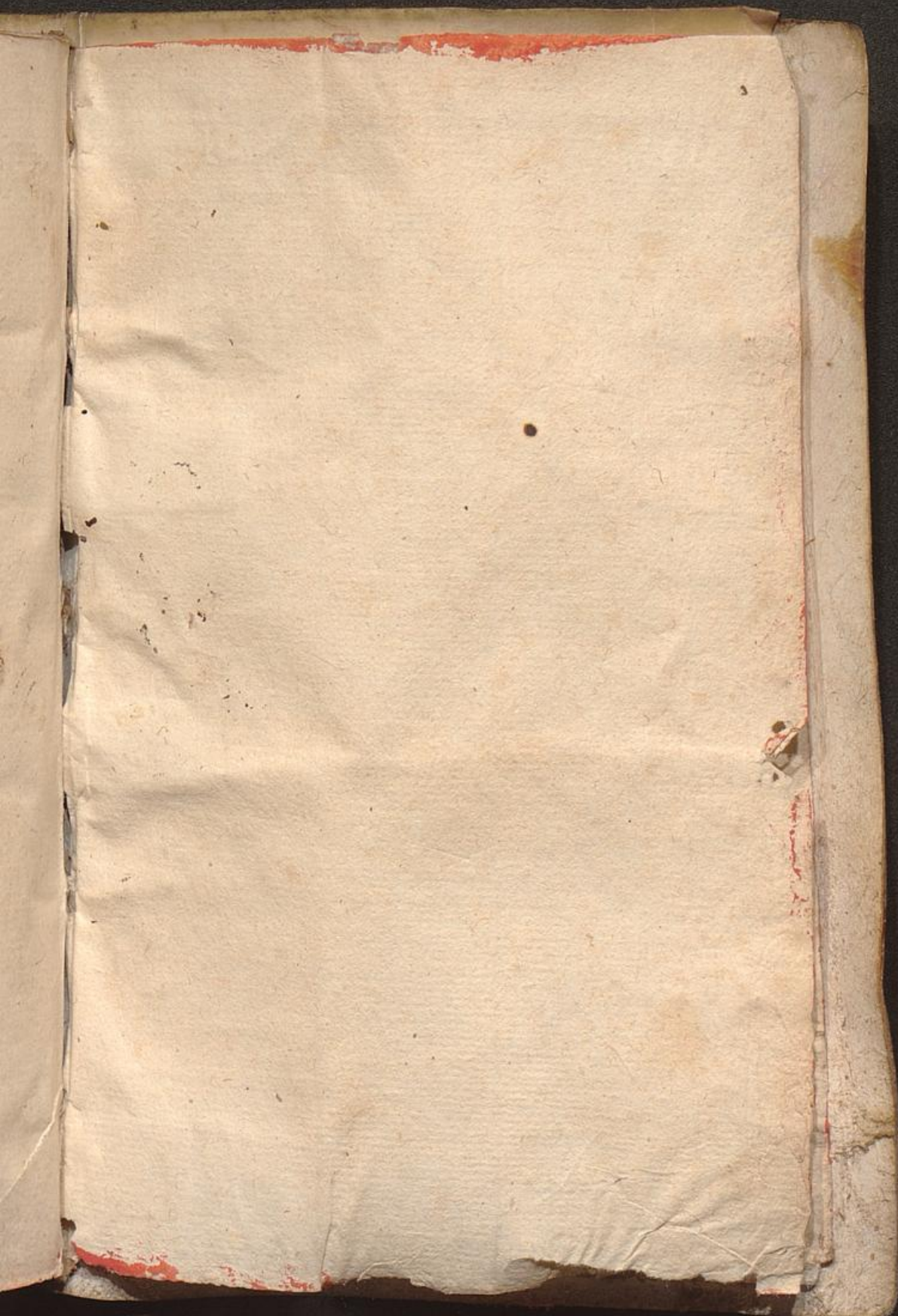
n.

orbem,

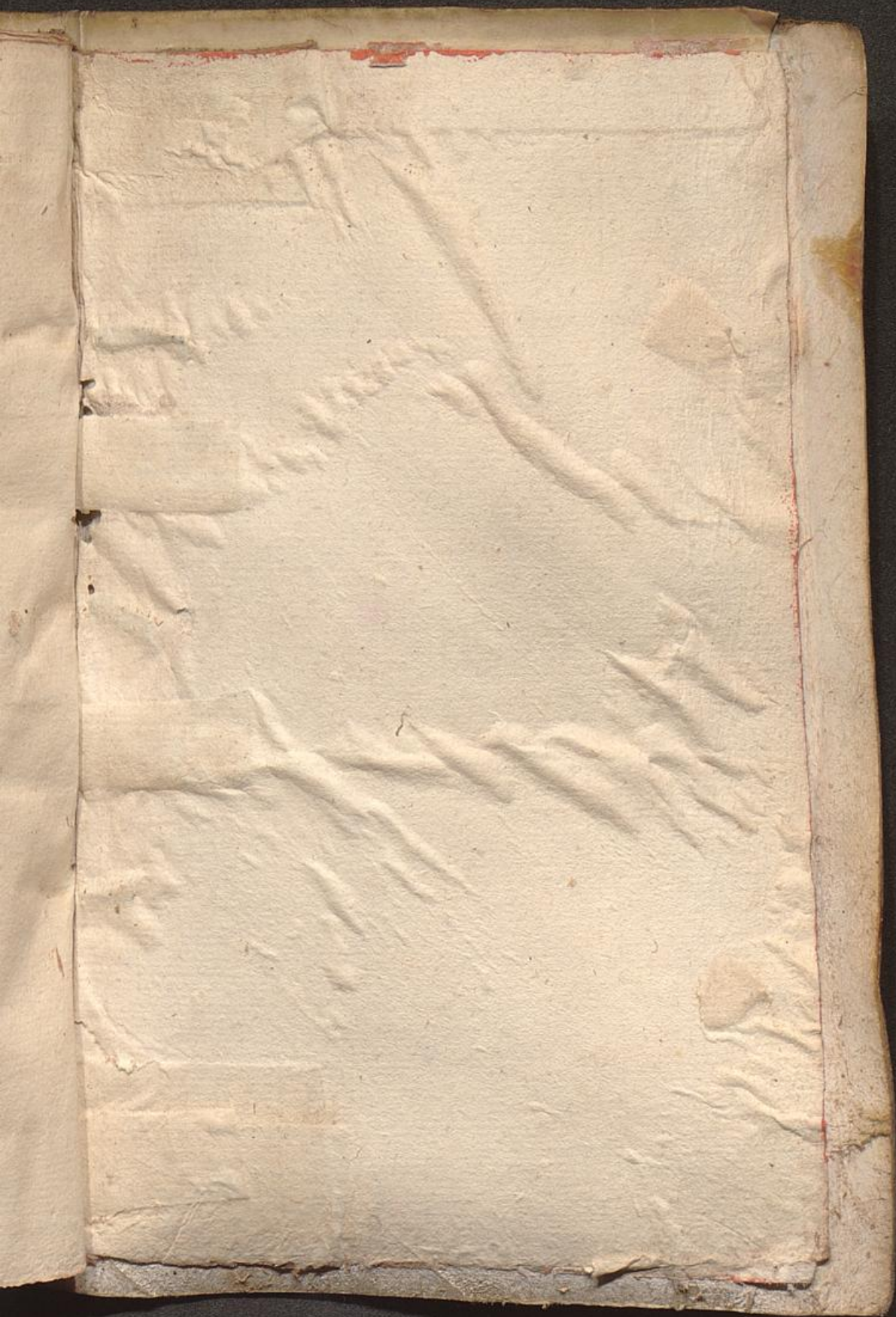

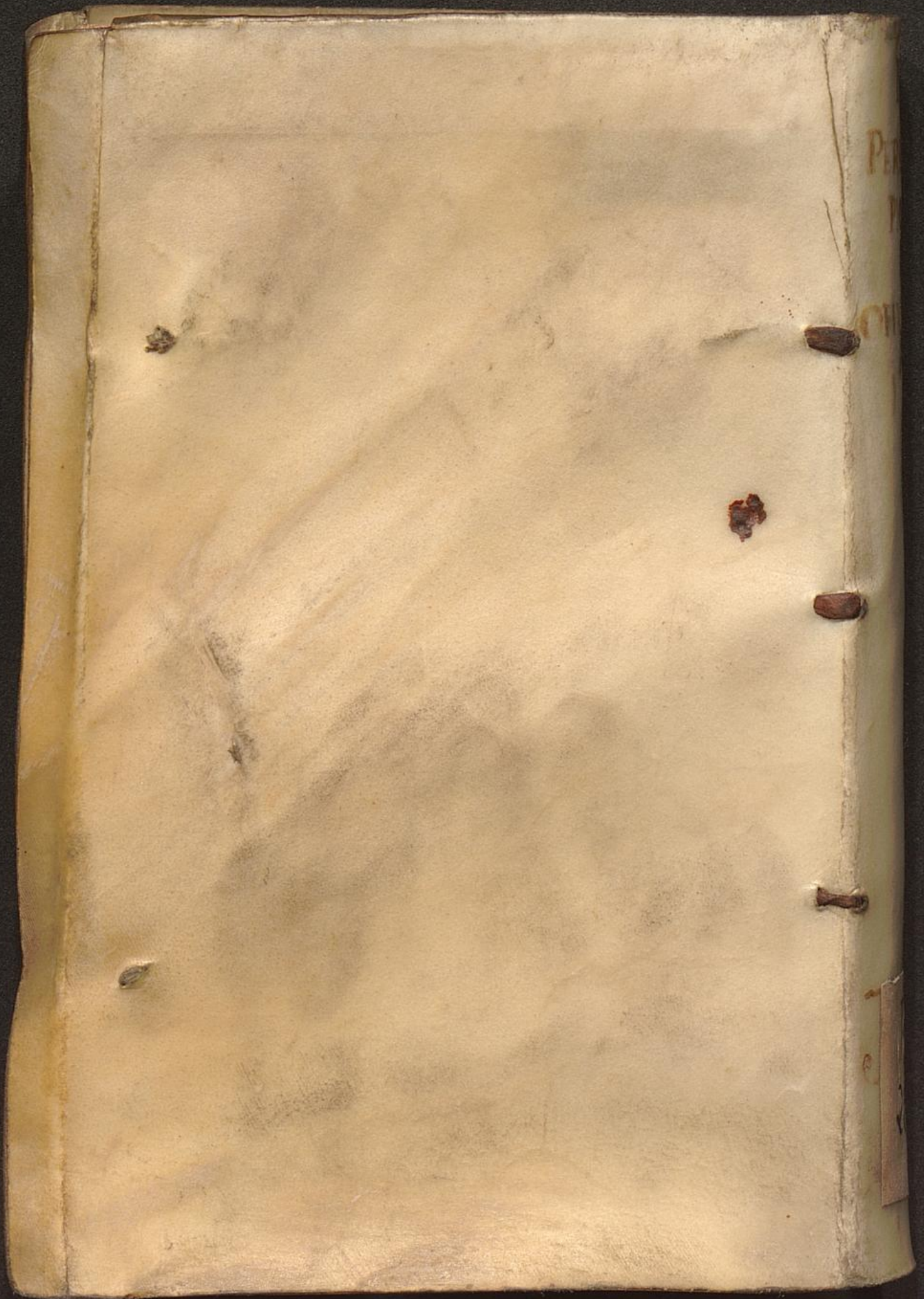

DE
PERSECVTI-
PIONVM
ET
OFFICIO XPIO

en sens

Th
2865